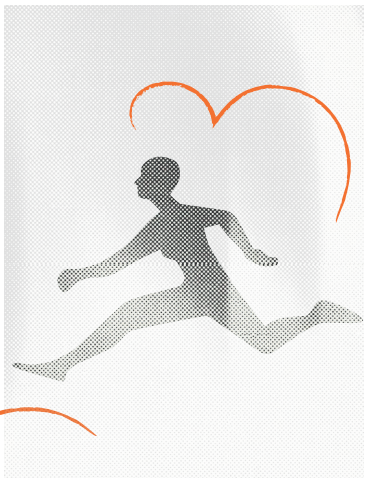

ЦИВІЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СПОРТИВНОГО ПРАВА

Матеріали Круглого столу

Одеса, 28 жовтня 2023 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Кафедра цивільного права

Кафедра інтелектуальної власності та патентної юстиції

Центр спортивного права ЗНУ і НДІ приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

ЦИВІЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СПОРТИВНОГО ПРАВА

Матеріали Круглого столу

Одеса, 28 жовтня 2023 року

Одеса
Фенікс
2023

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитоновна*,

доктора юридичних наук, професора *І. Давидової*

кандидата юридичних наук, доцента *М. Ткалича*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професор;

Толмачевська Юлія – заступник директора Центру спортивного права ЗНУ і НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України;

Кедик Анна – лаборант кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Група організаційного та технічного забезпечення:

Давидова Ірина – доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного права, професор;

Толмачевська Юлія – заступник директора Центру спортивного права ЗНУ і НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України;

Матійко Микола – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права, доцент;

Омельчук Олександр – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права;

Кирилюк Алла – кандидат юридичних наук, доцент кафедри інтелектуальної власності і патентної юстиції, доцент;

Бааджи Наталя – кандидат юридичних наук, доцент кафедри інтелектуальної власності і патентної юстиції, доцент;

Кедик Анна – лаборант кафедри цивільного права.

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти, структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

Цивілістичні проблеми спортивного права : матеріали Круглого столу, Одеса, 28.10.2023 р. [Електронне видання] / за заг. ред.: Є. Харитоновна, І. Давидової, М. Ткалича ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2023. – 89 с. – Режим доступу: ...

ISBN 978-617-8395-30-8

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права й процесу, аграрного, земельного, екологічного й природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на всеукраїнській науковій конференції, яка відбулась 15 листопада 2022 року в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженнями науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347:796(477)(063)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
<i>Харитонов Євген Олегович, Харитонova Олена Іванівна</i> РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА І КОНФЛІКТ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ІНТЕРЕСІВ У СФЕРІ СПОРТУ	7
<i>Коструба Анатолій Володимирович</i> ЩОДО КОДИФІКАЦІЇ СПОРТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	12
<i>Бааджи Наталія Пилипівна</i> ЗАХИСТ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК У СПОРТИВНОМУ МАРКЕТИНГУ	15
<i>Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна</i> УКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ КІБЕРСПОРТУ	18
<i>Бут Ілля Олександрович</i> ЮРИСДИКЦІЯ ЄСПЛ У СПРАВАХ МІЖНАРОДНИХ СПОРТИВНИХ АРБІТРАЖІВ	22
<i>Калітенко Оксана Михайлівна</i> СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СФЕРІ СПОРТИ	25
<i>Кирилюк Алла Володимирівна</i> ІМ'Я СПОРТСМЕНА ЯК БРЕНД	28
<i>Кривенко Юлія Василівна</i> ДИТЯЧІ СПОРТИВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ	33
<i>Матійко Микола Володимирович</i> ОКРЕМІ ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРИВАТНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ	36
<i>Токарева Віра Олександрівна</i> ДО ПИТАННЯ «PERSONA» ЗА РИМСЬКИМ ПРАВОМ.	41
<i>Бакутін Артем Олегович</i> ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА ХОРЕОГРАФІЧЕІ ТВОРИ У СПОРТИ	43
<i>Богомолова Валерія</i> КРЕДИТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В СФЕРІ СПОРТУ	46
<i>Гук Ірина-Марія, Camilleri Neil (співавтор з Гук І. М.)</i> КАС ДЛЯ КІБЕРСПОРТУ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ УТОПІЯ?	51
<i>Кірсанов Олексій Володимирович, Camilleri Neil (співавтор з Гук І. М.)</i> КРЕДИТНІ КОШТИ У СФЕРІ КІБЕРСПОРТУ	53

<i>Ткалич Максим Олегович, Толмачевська Юлія</i> LEGAL ANALYSIS OF ESPORTS SPHERE (ON THE EXAMPLE OF UKRAINE AND SWITZERLAND)	56
<i>Федосов Денис Володимирович</i> ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ КІБЕРСПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.	58

НА ПОЧАТКУ НАУКОВОГО ШЛЯХУ

<i>Білошкурський Микола</i> ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА РОЗВИТОК СПОРТИВНОГО ПРАВА	61
<i>Вайдич Станіслав</i> ПИТАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я СПОРТСМЕНІВ В БОРОТБІ ЗІ ВЖИВАННЯМ ЗАБОРОНЕНИХ РЕЧОВИН В СПОРТІ.	67
<i>Мамедова Вікторія, Новосад Владислав</i> ІСТОТНІ УМОВИ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ СПОРТСМЕНІВ	74
<i>Овчиннікова Олександра</i> ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СПОРТИВНІЙ ІНДУСТРІЇ.	78
<i>Плачинда Анастасія</i> CORPUS LURIS CIVIL I РЕЦЕПЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ФОРМУВАННЯ СЬОГОДЕННОГО.	82
<i>Шевелєва Кристина</i> ВИКОРИСТАННЯ ЗОБРАЖЕННЯ СПОРТСМЕНІВ У РЕКЛАМНИХ ІНТЕГРАЦІЯХ	85

ПЕРЕДМОВА

Важливим чинником культури є формування правосвідомості, яке вимагає знання права, включає в себе всі основні функції духовного життя: духовно виховану волю, почуття, уяву, всі культурні сфери людської душі. Генерація цих чинників можлива за умови кількісних і якісних прогресивних змін, що відбуваються в структурі особистості та стосуються її потребо-мотиваційної, інтелектуальної, поведінкової сфер. При цьому розвиток особистості не припиняється аж до моменту смерті людини, зазнаючи змін тільки за інтенсивністю та характером.

Вплив модерних тенденцій суспільного розвитку на правову сферу актуалізує проблему належного відображення відповідних змін у свідомості людини, яка має своєчасно реагувати на зміни правової реальності. При цьому тенденції персоналізації, глобалізації, інформатизації та фрагментації суспільного життя підвищують роль окремих соціальних явищ і процесів. Сучасний етап розвитку суспільства ставить завдання популяризації фізичної культури та спорту, що має базуватися на науково обґрунтованій системі фізичного виховання, забезпечення можливості для занять фізичною культурою та спортом для всіх верств населення. Досягненню цієї мети будуть сприяти розробка програмних документів та нормативно-правових актів, які мають враховувати тенденції комерціалізації фізичної культури та спорту, зосередження уваги держави на окремих об'єктах зазначеної сфери. Спортивна індустрія, пов'язана з виробництвом, просуванням і збутом спортивних товарів, послуг, організацією та проведенням спортивних подій, а також зі спонсорством у спорті, вже давно посіла своє значне місце в структурі світової економіки. Сучасний період актуалізує також залучення до зазначених процесів новітніх комп'ютерних та комунікаційних технологій. Поєднання спорту та сучасних технологій посилює розвиток кіберспорту. Зазначене зумовлює необхідність вивчення, аналізу та вирішення проблем, що виникають в сфері правового регулювання фізичної культури і спорту, зокрема, підготовки пропозицій щодо тлумачення та застосування чинного законодавства, удосконалення норм, що регулюють відносини в сфері спорту, зокрема, норми, спрямовані на підвищення ефективності застосування інформаційних технологій в зазначеній сфері.

З цим пов'язана актуалізація та підвищення цінності соціологічних, юридичних, кібернетичних досліджень та досліджень інформатики та наук галузі масової інформації та комунікації в сфері, що пов'язана із фізичною культурою та спортом. На такій основі має удосконалюватися як імперативна, так і диспозитивна складові правового регулювання.

При цьому сфера фізичної культури і спорту має сприяти раціоналізації суспільства, врівноваженню співвідношення приватноправових та публічно-правових форм впорядкування його існування.

Прояв загаданих тенденцій у сфері фізичної культури і спорту, актуалізація цінності здоров'я людини, підвищення соціальної значущості спортивної сфери, потреба популяризації фізкультурно-оздоровчих заходів, формування позитивного ставлення всіх верств населення до фізичної культури і спорту зумовлюють необхідність розкриття соціальної цінності правового регулювання сфери фізичної культури і спорту, подальшого посилення захисту прав людини в цій сфері, підвищення ролі її правового регулювання у сучасному суспільстві.

Дослідження правознавцями зазначених питань є відповіддю на виклики часу. Складність та особливості речових, зобов'язальних, корпоративних, особистих немайнових правовідносин та правовідносин інтелектуальної власності в сфері спорту зумовлюють необхідність їх наукового аналізу.

Враховуючи зазначене, з метою сприяння і стимулювання розвитку юридичної науки в Україні, підвищення якості підготовки фахівців і заохочення наукової та творчої праці педагогічних та науково-педагогічних працівників було вирішено провести круглий стіл «Цивілістичні проблеми спортивного права», матеріали якого вміщені у цій збірці.

Результати досліджень сфери правового регулювання сфери фізичної культури і спорту можуть бути використані у процесі систематизації законодавства, законотворчій практиці, застосуванні права та інтеграції на всіх рівнях – від локального до світового.

*професор Харитонов Є. О.
доцент Ткалич М. О.*

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н.,
професор, член-кореспондент НАПрН
України, завідувач кафедрою цивільного
права Національного університету «Одеська
юридична академія»

Харитонova Олена Іванівна – д.ю.н.,
професор, член-кореспондент НАПрН
України, завідувачка кафедрою права
інтелектуальної власності і патентної юстиції
Національного університету «Одеська
юридична академія»

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА І КОНФЛІКТ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ІНТЕРЕСІВ У СФЕРІ СПОРТУ

Конфлікт приватного та публічного інтересів є невід’ємним супутником надзвичайних ситуацій (епідемії, стихійного лиха, війни, воєнного стану тощо) [1, 2].

Але для того, аби перевірити слушність цього твердження стосовно сфери спорту (сутність якого визначається як щось протилежне війні: «О Спорт! Ти -мир!») – характеризував його П’єр Кубертен в «Оді спорту»), маємо розглянути наступні поняття : 1) війна, 2) інтерес, 3) конфлікт. А відтак з’ясуємо їхню застосовність щодо сфери спорту.

Передусім, зауважимо, що чітке визначення поняття «війна» у вітчизняному законодавстві та доктрині відсутнє, що пов’язане з певною непевністю розуміння цього явища взагалі. Зокрема, війна характеризується як комплекс заходів, спрямований на захоплення чужих природних, енергетичних та людських ресурсів, де перетинаються такі категорії як «збройний конфлікт», «військова експедиція», «освоєння нових територій», «інцидент», «інтервенція», «репресалії», «повстання» тощо.

У міжнародно-правових документах термін «війна» не має чіткого змістовного наповнення (Гаазькі конвенції 1907 р., Женевський протокол про заборону застосування на війні задушливих, отруйних чи інших подібних газів і бактеріологічних засобів 1925 р.), а у деяких документах поряд з терміном «війна» фігурують терміни «міжнародний збройний конфлікт» і «неміжнародний збройний конфлікт» (Женевські конвенції 1949 р. ст. 2 та ст. 3). З появою і поширенням

категорії «гібридна війна» дефініції у цій галузі стають ще більш не- певними.

До прикладу, хоча фактично, воєнні дії були розпочаті російською федерацією ще у 2014 році, формального оголошення війни не відбулося до цього часу, попри те, що багатьма повномасштабне російське вторгнення в Україну, яке почалося 24 лютого 2022 року, розглядається як частина російсько-української війни.

Таке бачення, на наш погляд, стало чинником спроб розглядати сферу спорту, як таку, що «перебуває за межами збройного протистояння».

Але такі спроби ігнорують ту обставину, що війна (незалежно від того, оголошена вона формально чи ні) є не просто збройним конфліктом. Як зазначав К. Клаузевіц, «Війна є зіткненням великих інтересів, що розв'язується кровопролиттям, і тільки цим вона відрізняється від інших суспільних конфліктів» [3]. До цього вважаємо за необхідне додати, що війна не лише сама є зіткненням великих інтересів, але й тягне низку конфліктів на міжнародному (засудження або підтримка агресора тощо) та внутрішньо-державному рівнях (ставлення до агресії, готовність захищати державу, підтримка чи нешанобливе ставлення до Збройних Сил своєї держави тощо).

При цьому важливим чинником поведінки людей є «інтерес», поняттям якого охоплюються такі різні концепти як «бажане набуття», «очікування», «прагнення», «устремління» тощо.

На нашу думку, перспективним тут є використання такої категорії, як «правомірні/обґрунтовані очікування» (*legitimate expectation*), про які йдеться у тому випадку, коли внаслідок заяв чи обіцянок від імені органу публічної влади, або внаслідок усталеної практики в особі сформувалося розумне сподівання, що стосовно неї орган публічної влади буде діяти саме так, а не інакше.

Тут варто зауважити, що «інтерес» може розглядатися як категорія об'єктивна, котра характеризує різницю між бажаним і реальним: «Інтерес – це те, чого мені бракує, і те, що я міг набути» (Д.46.8.13). Водночас «інтерес», як «розумні очікування», є категорією суб'єктивною, оскільки має бути усвідомленим особою, яка сподівається щось отримати у стосунках (правових, моральних тощо) від іншої особи, котра пропонує долучитися до її системи цінностей.

Послугуючись розумінням «інтересу», як прагнень, бажань, устремлінь, пов'язаних з категорією суб'єктивних прав, як переду-

мова і результат останніх, можна дати визначення «конфлікту інтересів», як процесу зіткнення протилежно спрямованих прагнень.

Під таким кутом зору поняття «конфлікт», визначають як активні взаємоспрямовані дії опонентів для реалізації своїх цілей, забарвлені сильними емоційними переживаннями. Соціальний конфлікт – це відкрите протистояння, зіткнення суб'єктів і учасників соціальної взаємодії, причинами якої є усвідомлені несумісні потреби, інтереси і цінності [4, с. 48].

Що стосується сфери спорту, то тут, на нашу думку, можливі два види конфліктів: 1) на міжнародному публічному рівні, 2) на внутрішньому рівні.

1. Міжнародний рівень – інтереси спортивного руху в цілому та інтереси держав-агресорів, які прагнуть використати гасло: «Спорт поза політикою».

2. Рівень внутрішніх стосунків у суспільстві за участі спортсменів та спортивних організацій. Тут і відбувається конфлікт приватних та публічних інтересів, як такий.

Почати цю частину нашої доповіді хочемо із зауваження, що внаслідок згадуваної вище непевності у розумінні сутності війни та визнання факту її ведення російською федерацією на українських територіях, починаючи з 2014 року, український спорт значною мірою продовжував буття у звичайних вимірах: тренування, змагання, стискання рук суперникам, фото призерів «на пам'ять» (у тому числі з російськими спортсменами).

Слід визнати, що з початком повномасштабної війни український спорт зазнав змін. Коли по всій території України почали лунати вибухи, наші спортсмени нарешті вибралися з химерної бульбашки під назвою «спорт поза політикою». Чимало наших атлетів долучилися до боротьби з ворогом не лише словом, а й ділом. Лише кількість загиблих спортсменів складає понад три сотні [5]. На тлі реальної загрози втрати української державності представники спорту поведуться так, як того вимагають реалії. Хто не воює – волонтерить чи донатить.

Разом із тим, як зазначає Іван Вербицький, чимало спортивних організацій і клубів жили відразу чи поступово повернулися в паралельну реальність. При цьому йдеться не про припинення спортивної діяльності, відмову від проведення національних чемпіонатів, участі в офіційних стартах на кшталт чемпіонатів світу, Європи і Олімпій-

ських ігор. Навпаки, враховується, що спортивне життя в державі розглядається як чинник збереження не лише професійного спорту, а й турботи про дітей, які продовжували тренуватися і виступати навіть у реаліях війни. Береться також до уваги, що спорт в усіх його проявах впливає на фізичне і ментальне здоров'я нації. Нарешті, не можна не зважати на те, що представники українського спорту, виступаючи на міжнародних змаганнях, несуть зокрема й пропагандистську місію, допомагають світові не забути про те, що зараз переживає наша держава, що ми потребуємо постійної підтримки, а санкції проти країн-агресорів не мають послаблюватися (Ольга Харлан, Еліна Світоліна, Олександр Зінченко, Ярослава Магучіх та ін.) Те саме стосується національних збірних з ігрових видів спорту.

Водночас, для більшості українських клубів участь у єврокубках за останній рік перетворилася фактично в спортивний туризм сумнівної якості. Скажімо, чемпіон України з хокею «Сокіл» долає півтори тисячі кілометрів з Києва до Белграда на автобусі, щоб поштупитися там з великим рахунком литовському «Каунасу» і угорському «Ференцварошу». 1500 км в один бік заради участі в міні-турнірі, де шанси на успіх були мізерними ще до старту – це не про спорт, не про розвиток і не про престиж.

Деякі провідні українські клуби з ігрових видів спорту грали чи грають у європейських чемпіонатах. Скажімо, вкомплектований іноземними баскетболістами київський «Будівельник» у попередньому сезоні квартирувався в Римі і виступав водночас у Європейській північній і Балканській міжнародній лігах. Завдяки заняттям спортом люди мають змогу знаходитися в безпеці, тренуватися і виступати в найкомфортніших умовах, отримувати високу зарплату. Проте за дуже невеликими винятками впродовж дуже тривалого часу представники цих клубів не несли жодної соціальної місії, про яку говорилося вище. Вони функціонували суто спортивним життям команд із заможних чемпіонатів, не перевантажуючи себе думками про проведення якихось акцій, які б нагадували європейцям про український порядок денний. І хоча окремі представники згадуваних та інших команд індивідуально продовжують займатися активною волонтерською діяльністю, допомагати війську і людям, які постраждали від війни, поряд з тим власники спортивних клубів задовольняють свої амбіції спортивним туризмом у вигляді нетривалої участі в міжнародних змаганнях [5].

Таким чином, досить виразно помітна «лінія зіткнення» приватних та публічних інтересів у галузі спорту.

Вочевидь, інтереси суспільства, публічні інтереси в умовах потребують виконання спортсменами, власниками спортивних клубів, спортивними функціонерами певних соціальних, морально-етичних тощо завдань, спрямованих на досягнення перемоги у війні.

Приватні інтереси, у кінцевому підсумку, мають бути спрямовані на досягнення цієї самої мети, але фактично це не завжди має місце.

Тому постає питання або стимулювання «приватного» сектору спорту до виконання цієї місії, або, в іншому разі, до «публіцизації» правового становища спортивних клубів. Як слушно зазначав Іван Вербицький у цитованій вище статті, «клубний спорт в умовах війни цілком може обмежитися змаганнями внутрішнього календаря. На щастя, жорстких обмежень чи заборон на участь у міжнародних стартах наші спортсмені і клуби поки не мають. Але хочеться, щоб відповідальні особи відчували відповідальність історичної миті, в яку їм доводиться жити» [5].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Конфлікт та солідарність інтересів в умовах пандемії COVID-19 // Часопис цивілістики. 2021. № 40. С. 5-11.

2. Харитонов Є. О. Війна: конфлікти та солідарність цивільних інтересів // Діяльність в інтересах іншої особи в умовах війни: цивілістичні аспекти: кол. монографія / за ред. проф. Є. О. Харитонova, проф. І. В. Давидової. Одеса: Фенікс, 2022. С. 9-38.

3. Карл фон Клаузевиц. Природа війни; пер. Руслан Герасимов. Харків: Vivat, 2018. 416 с

4. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія. Львів, 2015. 564 с.

5. Іван Вербицький. Дорога ціна спортивної імітації. 26 Жовтня 2023. Дорога ціна спортивної імітації – Український тиждень (tyzhden.ua)

Коструба Анатолій Володимирович – д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного права ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ЩОДО КОДИФІКАЦІЇ СПОРТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Відсутність кодифікованого правового акту, дія якого здатна була б врегулювати різні сфери спортивних правовідносин, зумовлює наявність великої кількості декларативних норм спортивного права. На сьогодні ускладнення реалізації прав та інтересів суб'єктів спортивних правовідносин, наявність правозастосовних колізій призводить до того, що значний масив суспільних відносин у сфері спорту в Україні залишаються поза межами дії правових норм [1]. Окрім Закону України «Про фізичну культуру і спорт», сфера правового регулювання відносин професійного спорту, на жаль, обмежується ще двома такими законодавчими актами: Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» від 14 вересня 2000 року №1954-III та Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті» від 07 лютого 2017 року №1835-VIII. Безспірно, такий стан нормативної регламентації досліджуваної сфери правових відносин не сприяє їх активному розвитку.

Традиційним в юридичній науці є бачення, що систематизація нормативно-правових актів виступає одним із основних напрямів законодавчої діяльності. Її результатами стає ухвалення нових нормативно-правових актів. Ключовим у такому процесі стає кодифікація законодавства. Її сутність полягає в систематизації та удосконаленні законодавства шляхом змістовної переробки пов'язаної групи юридичних норм та їх об'єднанні в одному правовому акті. При цьому при кодифікації має місце не лише упорядкування нормативного матеріалу, але й подолання прогалин у правовому регулюванні відносин, усунення розбіжностей та протиріч [2, с. 80]. Саме тому, на нашу думку, вдосконалення законодавства у сфері спорту має відбуватися не шляхом прийняття нових численних нормативно-правових актів, якими предметно регламентується вузька сфера відносин, а в спосіб їх системної уніфікації, результатом чого має стати Спортивний кодекс України.

В обґрунтуванні позиції автора слід довести, що аналіз існуючих нормативних актів, норми яких спрямовані на врегулювання відносин у сфері професійного спорту, вказує на відсутність системного підходу в цьому напрямку. Зокрема, закріплений в ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» підхід до регулювання професійних спортивних відносин дозволяє стверджувати про намір законодавця визначити професійні спортивні відносини як комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з отримання прибутку. Водночас зазначені відносини спортсменів, тренерів та інших фахівців не мають конкретних правових механізмів їх регулювання [3, с. 50].

Сфера відносин професійного спорту достатньо багатогранна, включає до себе як організаційно-правові основи державного управління фізичною культурою і спортом, правове забезпечення діяльності фізкультурно-спортивних об'єднань, правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності, так і юридичні аспекти організації та проведення спортивних змагань, вирішення колізійних питань у цій царині. Існуючі нормативно-правові акти не в змозі забезпечити належний рішень їх регламентації.

Відзначимо, що кодифікація законодавства у сфері фізичної культури та спорту спостерігається у низці зарубіжних країн (США, Бразилія, Франція).

Серед таких кодифікацій слід назвати Спортивний кодекс Франції [4] (*Code du sport*). Оскільки французьке право відноситься до континентальної правової сім'ї, як і наше вітчизняне право, аналіз французького досвіду кодифікації спортивного законодавства є цікавим та затребуваним у контексті розробки пропозицій щодо кодифікації спортивного законодавства України.

Французьке спортивне законодавство є не єдиним взірцем кодифікації національного спортивного законодавства. Зокрема, у Бразилії (країні з багатими спортивними традиціями) немає єдиного кодифікованого акту у сфері фізичної культури та спорту, але діють прийняті у минулому столітті два дисциплінарні кодекси — Бразильський дисциплінарний футбольний кодекс (*Código brasileiro disciplinar do futebol* — CBDF) та Бразильський кодекс та спортивної дисципліни (*Código brasileiro de justiça e disciplina desportiva* - CBJDD). У ряді штатів США діють титули склепінь законів, присвячені регулюванню правовідносин у сфері фізичної культури та спорту, які з урахуванням

специфіки американської правової системи можуть бути умовно названі «спортивними кодексами». В Італії (як і в Бразилії) на державному рівні затверджено спеціалізований дисциплінарний спортивний кодекс – Італійський кодекс Вищого суду спортивної юстиції.

Щодо спортивного кодексу Франції, то він належить до спеціалізованих кодексів, що входять до складу цивільного права. Розроблений у 2004 та прийнятий у 2006 році кодекс позначає пріоритетний характер розвитку спорту, затверджуючи цей напрямок як один із розділів державної політики [5].

Французький досвід кодифікації спортивного права є наочною ілюстрацією того, як у ході систематизації спортивного законодавства вирішуються завдання підвищення статусу фізичної культури та спорту, зрозумілості правозастосування, закладається вектор для успішного розвитку галузі законодавства та відповідної галузі права.

На момент початку кодифікації спортивного законодавства у Франції воно було роздробленим і несистематизованим, його норми містилися, наприклад, у Кодексі законів про охорону здоров'я (боротьба з використанням допінгу та питання контролю за здоров'ям спортсменів), Освітньому кодексі (освіта в галузі фізичної культури та спорту), інших законодавчих актах, що регулюють, зокрема, питання у сфері будівництва, охорони навколишнього середовища, туризму, а також у величезній кількості підзаконних нормативних правових актів. Не випадково як основна мета прийняття Спортивного кодексу Франції вказувалося на необхідність полегшення доступу громадян і асоціацій до норм спортивного законодавства, що містяться в єдиному документі.

Спортивний кодекс замінив кілька законів, зокрема Закон № 84-610 від 16 липня 1984 року, який регулював відносини у сфері фізичної культури і спорту. Власне, зазначений правовий акт і став основою нової кодифікації і, на думку багатьох французьких експертів, Спортивний кодекс Франції забезпечив суттєвий імпульс розвитку французького спорту у великих його сегментах, а також у конкретних спортивних дисциплінах [6].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаро Г.О., Кушнір О.О. Спортивне право: огляд національного законодавства і міжнародних стандартів. URL: http://protokol.com.ua/ru/sportivne_

pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/ (дата звернення 26.12.2021);

2. Могілевський Л. В. Кодифікація як спосіб систематизації нормативно-правових актів у сфері правового регулювання трудових відносин. *Право і суспільство*. 2016. №2 С. 78 – 83.

3. Нормативно-правове регулювання відносин у сфері професійного спорту в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №6. С. 46 -51.

4. Code du sport. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006071318/> (дата звернення 26.12.2021).

5. Julien L. Les institutions sportives en France (introduction au droit du sport). Publications Doc Du Juriste. 2015. <https://www.doc-du-juriste.com/droit-prive-et-contrat/droit-autresbranches/cours-de-professeur/institutions-sportives-france-introduction-droit-sport-479549.html> (дата обращения: 01.06.2017)\$

6. Loi № 84-610 du 16 juillet 1984 relative a l'organisation et a la promotion des activites physiques et sportives. Journal officiel de la République Française. 17.07.1984. P. 2288–2293

Бааджи Наталія Пилипівна – к.ю.н., доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної
власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська
юридична академія»

ЗАХИСТ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК У СПОРТИВНОМУ МАРКЕТИНГУ

У сучасному світі спортивний маркетинг став надзвичайно важливим і конкурентним сегментом глобального бізнесу. В Україні спортивний маркетинг почав своє існування нещодавно. Одним із перших хто почав займатися таким цікавим та не звичним маркетингом, стало агентство спортивного маркетингу «MEDIA- SPORT». 9 квітня 2008 року була створена Українська асоціація спортивного маркетингу (УАСМ) в статусі некомерційної організації, ціль якої – об'єднати всіх спеціалістів різних рівнів, сформувати сучасні міжнародні стандарти в даній галузі [3].

Популярність спорту, спортивних подій та атлетів привертає увагу численних брендів та компаній, які бажають асоціювати свої продукти та послуги з цією привабливою сферою. Однак, успіх в спортивно-

му маркетингу супроводжується значними викликами, пов'язаними із захистом торговельних марок.

Відповідно до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», торговельна марка – це позначення, за яким товари одних осіб відрізняються від однорідних товарів інших осіб [4].

Об'єктами торговельної марки в спортивному маркетингу найчастіше виступають: словесні позначення – назви та слогани спортивних команд, ліг, окремих спортсменів; зображувальні позначення – герби, емблеми, логотипи, персональна символіка спортсменів.

Також поширеним явищем у спорті є комерціалізація персональних брендів спортсменів – зірок шляхом реєстрації їх імен, прізвищ чи прізвиськ як торговельних марок. Це дає можливість контролю за використанням, укладення ліцензійних договорів та отримання роялті.

Так, наприклад, популярний баскетболіст Леброн Джеймс має зареєстровані такі торговельні марки: «King James», «Just A Kid From Akron», «Strive For Greatness» та інші. Відомий тенісист Роджер Федерер заробляє десятки мільйонів доларів саме за рахунок комерціалізації свого персонального бренду. Всесвітньо відомий логотип Майкла Джордана у вигляді стилізованої фігури баскетболіста у польоті та логотип американської баскетбольної команди «Чикаго Буллз» з стилізованим биком. А також такі словесні марки як «Just Do It» компанії Nike чи «Impossible is Nothing» від Adidas [5].

З усіх зірок українського спорту в рекламних акціях найчастіше закликали скористатися товарами фірм та компаній боксери брати Клички (пиво «Чернігівське»), футболіст А. Шевченко (пиво «Рогань»), засоби гоління для чоловіків Gillette, спортивні товари Lotto) та легкоатлет, 35-разовий рекордсмен світу у стрибках із жердиною, який на сьогодні є президентом Національного олімпійського комітету України та займає одну з керівних посад Міжнародного олімпійського комітету, С. Бубка (компанія мобільного зв'язку УМС) [1].

За версією журналу Forbes, з 1 травня 2021 р. до 1 травня 2022 р. найбільш оплачуваними спортсменами були: футболіст Ліонель Мессі (\$55 млн – гонорари від спонсорських та рекламних контрактів); баскетболіст Леброн Джеймс (\$80 млн – гонорари від спонсорських та рекламних контрактів); футболіст Крістіану Роналду (\$55 млн – гонорари від спонсорських та рекламних контрактів), тенісист Роджер Федерер (\$90 млн – гонорари від спонсорських та рекламних

контрактів). Загалом ТОП-10 з цього списку за рік заробили \$992 млн. Бійці ММА, такі як Конор Макгрегор, і водії гоночних автомобілів Формули-1 – Льюїс Гамільтон – також є одними з найбільш високооплачуваних спортсменів в усьому світі. Тому не дивно, що науковці все більше цікавляться вивченням спортивної індустрії, спортивного маркетингу, включаючи інструменти, функції та особливості [2].

В Україні захист прав інтелектуальної власності у сфері спорту має певні прогалини. Зокрема, відсутні спеціальні норми щодо регулювання відносин у сфері комерціалізації спортивних брендів. При цьому існують деякі особливості реєстрації торговельних марок спортивних організацій:

- назви та логотипи відомих футбольних клубів можуть реєструватися як колективні знаки на ім'я об'єднань, асоціацій, до яких входять ці клуби.
- існують обмеження на реєстрацію офіційних назв та символіки збірних команд України, оскільки вони є надбанням усього суспільства.
- спортивні організації часто зіштовхуються з проблемами реєстрації назв через наявність тотожних або схожих знаків.

Таким чином, в Україні потрібно вдосконалити правове регулювання у сфері комерціалізації спортивних брендів та посилення боротьби з порушеннями прав інтелектуальної власності.

Захист торговельних марок у спортивному маркетингу є надзвичайно важливим з кількох причин: торговельні марки є одним з найбільш цінних нематеріальних активів спортивних організацій, на просування яких витрачаються колосальні кошти; популярні спортивні бренди часто стають об'єктом підробок та незаконного комерційного використання. Зокрема, виготовляється контрафактна спортивна атрибутика із зображенням захищених знаків та незаконне використання торговельних марок завдає прямих фінансових збитків власникам цих активів у вигляді упущеної вигоди.

Отже основними способами захисту торговельних марок у сфері спортивного маркетингу є: реєстрація торговельної марки, це надає виключне право на комерційне використання знаку і можливість захисту у судовому порядку; постійний моніторинг ринку з метою виявлення незаконного використання торговельних марок конкурентами або третіми особами; використання технічних засобів захисту – голограм, водяних знаків, спеціальних захищених етикеток для складнос-

ті підробок продукції зі знаками для товарів і послуг; застосування до порушників цивільно-правових та адміністративних стягнень у вигляді штрафів, відшкодування збитків, конфіскації контрафактної продукції.

Отже, захист торговельних марок є важливим елементом розвитку спортивного маркетингу. З огляду на глобальні масштаби та економічну значущість цієї індустрії, увага до питань правової охорони об'єктів інтелектуальної власності у спорті буде тільки посилюватися. Спортивні організації повинні приділяти значну увагу юридичному захисту своїх брендів та стежити за можливими порушеннями з боку конкурентів чи несумлінних виробників. В Україні ще необхідно вдосконалити регулювання у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаро Г. О., Кушнір О. О. Об'єкти інтелектуальної власності в спорті. Ім'я спортсмена як бренд. Використання спортсменів в рекламі і просуванні товарів і послуг URL: https://protocol.ua/ua/obekti_intelektualnoi_vlasnosti_v_sporti_im_ya_sportsmena_yak_brend_vikoristannya_sportsmeniv_v_reklami_i_prosuvanni_tovariv_i_poslug
2. Офіційний сайт URL: <https://www.statista.com>
3. Перхайло Н. Маркетинг організацій сфери спорту : актуальність та цільові аудиторії взаємодії URL:https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/16415/2/Conf_2016v2_
4. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг : Закон України від 15.12. 1993р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
5. What Can Lebron James Teach Us About Trademark Law? URL: <https://www.forbes.com/jesscollen/2017/11/01/what-can-lebron-james-teach-us-about-trademark-law/?sh=77cb6fe849bf>

*Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна –
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

УКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ КІБЕРСПОРТУ

Електронні види спорту (кіберспорт) – це відеоігри, у які грають на професійному рівні в турнірах або лігах, з метою виграти титул

або грошовий приз. Перші змагання з кіберспорту датуються 1972 роком, хоча це явище почало розвиватися лише наприкінці 2000-х. Сьогодні кіберспорт збирає 454 мільйони глядачів у всьому світі на рік, очікується, що до кінця 2023 року кількість глядачів може становити 650 мільйонів.

Цікаво те, що потенціал кіберспорту привернув увагу великих глобальних фондів «венчурного капіталу» (довгострокові ризикові інвестиції), таких як Accel або Sequoia, які інвестують у широкий спектр галузей і на стадіях розвитку, починаючи від початкових і закінчуючи пізніми стадіями. Що ще цікавіше, також з'явилися венчурні капіталісти, які спеціалізуються виключно на іграх або кіберспорті. Наприклад, глобальний фонд London Venture Partners працює виключно в ігровому секторі. Зовсім недавно, у 2019 році, у Люксембурзі та Великобританії було засновано венчурний фонд Hiro Capital з метою інвестування в ігри, спорт і технології для компаній на всіх стадіях розвитку [1].

Однак, головна персона у сфері кіберспорту – це гравець. Як і будь-яке інше працевлаштування, наявність контракту з гравцем не тільки захищає інтереси як гравця, так і команди, але також забезпечує здорові та стійкі стосунки між усіма учасниками. Чіткі умови визначають такі деталі, як тривалість контракту, варіанти продовження, винагорода, бонуси, обов'язки, персональний бренд, зобов'язання щодо зовнішнього вигляду, положення про передачу та викуп, угоди про нерозголошення та неконкуренцію та механізми суперечок тощо.

Переміщення гравців є звичайним явищем в кіберспорті, незалежно від гри. Таким чином, дуже важливо правильно укладати контракти, якщо гравців виставляють на продаж. Наявність вже встановлених умов щодо конфіденційності, включаючи бізнес-плани, стратегію гри та дані, має першочергове значення. Крім того, між гравцями можуть виникати суперечки щодо різних рівнів винагороди, якщо умови контракту не вказують на конфіденційність таких домовленостей.

Крім того, дії в соціальних мережах і персональний брендинг впливають не тільки на окремих гравців, але можуть мати вплив на всю команду. Якщо один гравець викликає скандал, це може поширитися на команду та інших учасників. Це те, що слід враховувати, дивлячись на такі типи угод і що станеться, якщо член команди раптом виявиться в центрі уваги через щось негативне.

Так, наприклад, широкої огласки отримала суперечка між північноамериканським творцем контенту Fortnite і стримером Тернером «Tfue» Тенні та його попередньою організацією FaZe Clan. У 2018 році Tfue підписав трирічний контракт із FaZe Clan, у якому були визначені умови партнерства, розподіл доходів, брендинг та інші фінансові домовленості. Під час угоди з FaZe кількість підписників Tfue на каналах Twitch і YouTube зросла з кількох тисяч до мільйонів. На початку його контракту він, очевидно, був кілька разів забанений на Twitch, і через короткий період спробував вийти з контракту з FaZe.

Справа стала дуже публічною. Tfue звернувся до потокових каналів, посилаючись на положення про конфіденційність, що означає, що він не міг обговорювати договірні положення у відкритому доступі. Із залученням команд юристів справа стала спірною. Команда юристів Tfue посилалась на те, що цей контракт був несправедливим, оскільки він «нібито обмежив його здатність розвивати свій індивідуальний бренд і позбавив його певних можливостей». Його команда юристів стверджувала, що FaZe Clan мало непропорційний контроль над доходами Tfue, включаючи значну частину його гонорарів за спонсорство та виступи.

Під час публічної суперечки, яка виникла між Tfue і FaZe Clan, судовий позов, щоб визначити, чи був контракт справедливим, зрештою було врегульовано поза судом. Tfue оголосило про припинення трансляції на невизначений термін.

Ситуація з Tfue/FaZe справді підкреслює важливість правильного оформлення контрактів гравців у галузі. Незважаючи на те, що це може здатися простим документом, у кінцевому підсумку ці контракти визначають права та обов'язки організацій та гравців, а також необхідність належних заходів для захисту обох сторін [2].

Основні умови, які повинен містити контракт гравця кіберспорту проаналізуємо далі.

По-перше, контракт для кіберспортивних спортсменів повинен містити умови про базову зарплату, бонуси за результатами та частки турнірного гаманця. Забезпечення адекватної, регулярно виплачуваної базової заробітної плати є пріоритетом №1. Спортсменам, які займаються кіберспортом, слід ретельно перевірити, чи їхні контракти не дозволяють керівництву довільно змінювати графіки платежів.

Бонуси, засновані на продуктивності, набувають різноманітних відтінків; однак важливо переконатися, що показники реалістичні та

пропорційні сумам бонусів. Типові промислові бонуси включають: кваліфікацію ліги; прогрес у відбіркових раундах і орієнтири рейтингу.

По-друге, це так звані «неігрові обов'язки». Вже недостатньо просто домінувати в грі. Щоб змагатися на найвищому рівні, кіберспортсмени повинні володіти маркетинговими знаннями, володіти знаннями в соціальних мережах і регулярно спілкуватися з уболівальниками. Індивідуальні підписки гравців у соціальних мережах та онлайн-персони стають такими ж бажаними, як і їхні ігрові навички. Відповідно, команди встановлюють суворіші вимоги до поточного передавання та розміщення публікацій у соціальних мережах.

Команди також вимагають від гравців відвідувати низку живих подій поза турнірами, включаючи рекламні гала-концерти, заходи з виробництва контенту та інтерв'ю. Саме тому у контракті так важливо детально конкретизувати обов'язки кібергравця, які пов'язані з його соцмережами.

Наступна важлива умова це – спонсорство та дохід від нього. Спонсорство слід розглядати як на командному, так і на індивідуальному рівнях. Команди часто мають зв'язки, які призводять до спонсорства відомих команд, але гравцям також слід дозволити шукати незалежних спонсорів і детально прописати умови про таку можливість у своїх контрактах.

Підсумовуючи, хотілося б окремо зазначити те, що враховуючи надзвичайну конкурентоспроможність індустрії кіберспорту, торгівля гравцями стає все більш поширеною. Зазвичай команди вимагають більшого контролю над своїми гравцями та часто намагаються ввести обмеження, які запобігають «браконьєрству» гравців за вищою зарплату конкуруючою організацією або зберігають ексклюзивну можливість торгувати гравцем – навіть без згоди гравця [3].

Таким чином, ми бачимо, що контракти з кіберспортсменами мають свої відмінності та особливості порівняно з звичайними спортивними договорами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Venture capital financing in the eSports industry https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3795142
2. Why esports player contracts are so important to get right <https://esportsinsider.com/2023/06/why-esports-player-contracts-are-so-important>

3. Esports Contracts: 5 Things Every Athlete Should Consider. <https://gordonlaw.com/esports-contracts-5-player-considerations/>

4. Берназ-Лукавецька О. М. До питання розвитку договірних правовідносин у сфері кіберспорту – http://www.lsej.org.ua/7_2023/19.pdf

Бут Ілля Олександрович – к.ю.н., доцент ,
доцент кафедри цивільного, нотаріального
та виконавчого процесу Національного
університету “Одеська юридична академія”

ЮРИСДИКЦІЯ ЄСПЛ У СПРАВАХ МІЖНАРОДНИХ СПОРТИВНИХ АРБІТРАЖІВ

Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) поширює свою компетенцію на розгляд справ у спортивній сфері після вичерпання всіх національних засобів захисту, однак оскільки юрисдикція ЄСПЛ обмежена лише питаннями тлумачення і застосування Конвенції та Протоколів до неї (а перелік прав, гарантованих Конвенцією є вичерпним), спори у спортивних правовідносинах розглядаються крізь призму інших конвенційних прав (право на справедливий суд, право на приватне життя, заборона дискримінації тощо) [1, с. 209].

Для того щоб жінка-спортсмен змогла прийняти участь у змаганнях, вона повинна пройти тестування на визначення приналежності до жіночого гендеру. [2, с. 155]. У справі «Semenya v. Switzerland» ЄСПЛ визнав дискримінаційним поводження із професійною спортсменкою з відмінностями статевого розвитку, яка за правилами недержавної спортивної організації Міжнародної асоціація легкоатлетичних федерацій (International Association of Athletics Federations, IAAF, зараз – Світова легка атлетика, World Athletics) повинна була знизити свій природний рівень тестостерону для участі в міжнародних змаганнях у жіночій категорії [3]. Однак крім цього ЄСПЛ підтвердив свою попередню прецедентну практику та розвинув її щодо наявності юрисдикції вирішувати справи, розгляд яких на національному рівні було забезпечено не державними судами, а спортивним арбітражем.

У вказаному рішенні (клопотання про передачу справи до Великої палати ще розглядається) ЄСПЛ не знайшов причин відступати від своїх попередніх висновків в інших справах, пов’язаних зі спор-

тивним арбітражем виходячи лише з того, що Міжнародна асоціація легкоатлетичних федерацій була асоціацією приватного права з розташуванням у Монако, а не асоціацією приватного права Швейцарії, оскільки первинний розгляд справи було здійснено саме в Спортивному арбітражному суді (Court of Arbitration for Sport, CAS) і Федеральному суді Швейцарії. Більше того, у цій справі, у контексті обов'язкового арбітражу, який позбавив заявницю можливості звернутися до звичайних судів у своїй країні чи будь-якому іншому місці, єдиним доступним для неї засобом правового захисту був арбітражний розгляд в CAS, з подальшою апеляцією до Федерального суду Швейцарії.

Уряд Швейцарії акцентував увагу на тому, що ЄСПЛ раніше визнавав свою юрисдикцію лише стосовно міжнародного арбітражу, коли скарга стосувалася права на справедливий судовий розгляд, адже лиш тоді існував більш очевидний зв'язок із обмеженою роллю Федерального суду Швейцарії як органу нагляду за належною правовою процедурою, а не к справах, де йдеться про матеріальні права, що означало б розширення сфери дії ЄСПЛ на приватний арбітраж. Уряд також стверджував, що таке продовження вимагатиме від уряду створення механізму перегляду рішень CAS у повному обсязі, що поставило б під сумнів основу нинішньої системи спортивного правосуддя (пункт 86, 89 Рішення).

ЄСПЛ не заперечував, що «централізована» система розгляду спорів у сфері спорту має свої переваги, зокрема, для того, щоб гарантувати певну узгодженість і послідовність прецедентного права на міжнародному рівні через діяльність CAS у сфері вирішення спортивних спорів. Проте якби Суд визнав, що він не має юрисдикції розглядати заяви такого типу, це могло б унеможливити доступ до ЄСПЛ значній категорії осіб, зокрема жінкам-спортсменкам, що не відповідало б духу та меті Конвенції. Хоча заявниця вільно обрала спортивну кар'єру в галузі легкої атлетики, така кар'єра надає багато привілеїв і переваг, вона водночас передбачає відмову від певних. Такі обмеження є прийнятними відповідно до Конвенції, якщо вони вільно погоджені, однак у цій справі заявниця стверджувала, що в неї не було іншого вибору, окрім як підписати обов'язкове арбітражне застереження, яке виключає всі засоби правового захисту в звичайних національних судах. Однак спортивні арбітражні відносини відрізняються від типового комерційного арбітражу, де сторони зазвичай пе-

ребувають у більш рівноправних горизонтальних відносинах, а згода на арбітраж є добровільною. У спортивному контексті відносини більше нагадують вертикальні – у професійного спортсмена відсутня інша можливість долучитися до спортивних змагань, ніж погодитися на правила арбітражної процедури. Отже ЄСПЛ визнав, що спортсменка фактично не мала іншої альтернативи, аніж передати справу до CAS відповідно до правил міжнародного арбітражу.

У тій мірі, в якій висновки CAS були переглянуті Федеральним судом щодо скарг заявниці, ЄСПЛ дійшов висновку, у світлі своєї прецедентної практики, що справа заявниці підпадає під «юрисдикцію» Швейцарії щодо цілі статті 1 (зобов'язання поважати права людини) Конвенції, незважаючи на те, що Федеральний суд Швейцарії прямо не посилався на положення Конвенції та мав лише обмежені повноваження перегляду рішення CAS, обмежуючись питанням, чи було рішення, що оскаржується, сумісним з публічним порядком. ЄСПЛ, хоча і визнав обмежені повноваження Федерального суду Швейцарії щодо перегляду арбітражного рішення, однак не погодився з тим, що поняття «публічного порядку» не повинно включати змістовного розгляду прав на недискримінацію, поваги до людської гідності та права на вільний вибір професії.

Якщо рішення після перегляду Великою Палатою залишиться в силі, як зазначає Дж. Купер, це матиме значні наслідки для Федерального суду Швейцарії і CAS. По-перше, уряду Швейцарії доведеться створити механізм, який забезпечить набагато більш ретельний перегляд рішень CAS, принаймні з питань прав людини. Чи можна цього досягти, якщо Федеральний суд Швейцарії просто застосовуватиме ширше тлумачення концепції «публічного порядку», яка дозволяє збалансувати конкуруючі інтереси та враховує прецедентне право ЄСПЛ, чи буде потрібна більш широка реформа (наприклад, спеціалізовані судді чи новий спеціальний відділ суду), ще належить з'ясувати. По-друге, якщо рішення CAS щодо прав спортсменів будуть піддаватися більш ретельному перегляду Федеральним судом Швейцарії, здається неминучим, що CAS також доведеться визнати свою роль захисника прав людини [4, с. 5].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голубева Н. Ю., Бут І. О. Встановлення юрисдикції щодо вирішення спорів у спортивному праві / Спортивне право: актуальні проблеми : моно-

графія / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Н. Ю. Голубєва [та ін.] ; голов. ред. Є. О. Харитонов ; НУ ОЮА. Одеса : Юридична література, 2018. 240 с.

2. Сафончик О. І. Особисті немайнові права у сфері фізичної культури і спорту / Спортивне право: актуальні проблеми : монографія / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Н. Ю. Голубєва [та ін.] ; голов. ред. Є. О. Харитонов ; НУ ОЮА. Одеса : Юридична література, 2018. 240 с.

3. Semenya v. Switzerland (Requête no 10934/21). Arrêt, 11 juillet 2023 : Cour européenne des droits de l'homme. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-225768>.

4. Cooper J. Semenya v Switzerland (European Court of Human Rights), No. 10934/21, July 11, 2023. *Entertainment and Sports Law Journal*. 2023. 21(1): 2. P. 1–7.

*Калітенко Оксана Михайлівна – к.ю.н.,
професор , доцент кафедри права
інтелектуальної власності та патентної
юстиції Національного університету
«Одеська юридична академія»*

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СФЕРІ СПОРТУ

Спорт в сучасному світі стає все більше технологізованим, і велика роль у цьому відводиться цифровим технологіям та штучному інтелекту. Ці інновації не тільки перетворюють спосіб, яким ми спостерігаємо та відзначаємо спортивні події, але й глибоко впливають на підготовку спортсменів, медичні аспекти та організаційні питання в сфері спорту.

Однією з ключових сфер застосування цифрових технологій в спорті є моніторинг та аналіз фізичної активності. Сучасні особисті пристрої, такі як фітнес-браслети та смарт-годинники, здатні вимірювати різноманітні параметри, такі як пульс, кількість кроків, спіданок (калорій) та інші, що надає спортсменам та їхнім тренерам важливі дані для підготовки та аналізу тренувань.

Застосування штучного інтелекту в сфері спорту дозволяє ефективно аналізувати великі обсяги даних та робити точні прогнози. Системи аналізу гри, основані на штучному інтелекті, використовую-

ють алгоритми машинного навчання для вивчення тактики команд, індивідуального стилю гравців та прогнозування варіантів розвитку подій під час матчів.

Використання віртуальної реальності у спорті дозволяє створювати умови, максимально приближені до реальних, для тренувань та аналізу. Спортсмени можуть використовувати VR для віртуальних тренувань, а тренери – для аналізу та вдосконалення стратегій гри. Технології трекінгу рухів знаходять широке застосування в різних видах спорту. Вони використовуються для аналізу та вдосконалення техніки рухів у гольфі, тенісі, футболі та інших видах спорту. Системи відеотрекінгу та аналізу біомеханіки дозволяють спортсменам та тренерам отримувати детальні дані про рухи та працювати над їхньою оптимізацією.

Цифрові технології також використовуються в сфері медицини для травмопрофілактики та швидкого відновлення. Спеціалізовані пристрої та програми дозволяють відслідковувати фізичний стан спортсменів, попереджати можливі травми та вчасно здійснювати медичний моніторинг.

Використання технологій розширеної реальності для покращення враження глядачів під час спортивних подій, наприклад, додавання статистики або відстеження гравців, розвиток цифрових платформ для аналізу та обробки великих обсягів даних, пов'язаних із тренуваннями, фізичною активністю та статистикою гри, впровадження технологій Інтернету Речей в спортивне обладнання для відстеження та аналізу його використання та ефективності, розробка цифрових платформ для створення персоналізованих тренувальних програм, що враховують індивідуальні характеристики та потреби спортсменів – ці напрямки яскраво свідчать про всебічне впровадження сучасних цифрових технологій в спорті.

Більш детально ступінь і масштабність проникнення цифрових технологій в спорті варто розглянути на прикладі їх використання для покращення роботи суддів та арбітрів. Зрозуміло, що електронні технології для суддів спортивних змагань сприяють підвищенню точності визначення результатів та роблять спортивний арбітраж більш справедливим. До таких технологічних систем вже сьогодні відносяться наступні види. Системи відеоповторів, що дозволяють суддям переглядати ключові моменти гри в повільному режимі або з різних кутів. Використовується в багатьох видах спорту, зокрема у футболі,

тенісі, регбі тощо. Забезпечує можливість переглядати ситуації з різних кутів, щоб приймати більш об'єктивні рішення.

Системи Гоаль-Лайн використовують камери та сенсори для визначення того, чи перетнув м'яч лінію воріт у футболі або іншому м'ячевому виді спорту. Застосовуються в футболі та інших видах спорту з воротами. Переваги – точне визначення, чи пройшов м'яч повністю за лінію воріт.

Системи електронних сенсорів для вимірювання відстаней та швидкості, що використовуються для вимірювання відстаней та швидкостей у реальному часі, і що може бути корисно при визначенні офсайду чи штрафних ударів у футболі,

Переваги: дозволяє точно визначити параметри гри та виявляти порушення правил.

Системи безпеки та антидопінгового контролю допомагають контролювати безпеку гравців та виявляти можливі порушення антидопінгових правил. Використовується в багатьох видах спорту, особливо на високому рівні змагань.

Забезпечує безпеку гравців та зберігає чесність спортивної конкуренції.

Електронні системи оцінювання в гімнастиці та фігурному катанні використовуються для автоматичного визначення балів за виконання вправ та рухів у гімнастиці та фігурному катанні. Застосовуються в гімнастиці, фігурному катанні, скейтбордингу та інших видах спорту. Забезпечує об'єктивніше та більш точне оцінювання у видах спорту, де важливі деталі виконання рухів.

Системи ідентифікації гравців використовують технології розпізнавання обличчя або інші методи для ідентифікації гравців під час гри. Застосовуються в футболі, баскетболі та інших командних видах спорту. Допомагають у вирішенні спорів та уникненні плутанини з ідентифікацією гравців.

Застосування електронних технологій дозволяє зробити суддівські рішення більш справедливими та обґрунтованими. Це особливо важливо в спортах, де навіть дрібні деталі можуть вирішувати результати змагань. Електронні технології слугують засобом запобігання спортивному обману, дозволяючи точно визначити моменти, які можуть бути спростовані або піддані сумніву. Це підвищує чесність та інтегритет змагань. Електронні технології дозволяють суддям швидко та ефективно приймати рішення. Це особливо важливо в ситуаціях,

коли потрібно прийняти рішення в реальному часі, щоб не порушити хід гри або змагань. Впровадження передових технологій робить суддівські рішення більш прозорими та доступними для аудиту. Це сприяє підвищенню рівня довіри гравців, тренерів, глядачів та всієї спортивної спільноти до арбітражу. Використання електронних систем, таких як системи гоаль-лайн або ідентифікації гравців, дозволяє забезпечити правильність та надійність результатів змагань, що є важливим аспектом для спортивної справедливості. Введення електронних технологій може зменшити кількість суддівських спорів та суперечок, оскільки вони дозволяють швидко та об'єктивно вирішувати спірні ситуації. Застосування електронних технологій може сприяти розвитку нових видів спорту або модифікації існуючих, створюючи унікальні правила та ігрові сценарії. Усі ці аспекти демонструють, що електронні технології не тільки покращують роботу суддів, а й глибоко впливають на сам процес змагань, роблячи його більш справедливим, захоплюючим та передовим.

*Кирилюк Алла Володимирівна – к.ю.н., доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної
власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

ІМ'Я СПОРТСМЕНА ЯК БРЕНД

Центральним елементом спортивного бізнесу є професійний спорт. Ще з часів античності виступи атлетів привертали увагу публіки. На аренах, іподромах, спортивних трасах розверталися дії, які створювали спортивних героїв для публіки. Багато вболівальників прагнули бути присутніми на такого роду подіях, адже видовище було вкрай цікаве та захоплююче. І вже давньогрецькі організатори вміли правильно скоординувати власні дії, підібрати потрібних спортсменів та дати публіці те, чого вона прагнула. Та не тільки для публіки були створені різноманітні масові події. Для атлетів, гладіаторів, музикантів і т.п. виступ на арені надавав можливість стати відомим, самореалізуватися та заробити достатню суму для життя.

Та найбільший прибуток від масових спортивних змагань отримували організатори. Такий висновок можна зробити лише поглянувши на перспективи, які відкривалися для комерційної діяльності під час спортивного заходу: продаж білетів; збір ставок (букмекерська діяльність); екскурсійне обслуговування; готельно-ресторанний бізнес; продаж сувенірів та інших товарів. З давніх часів майже нічого не змінилося.

Практично будь-яке підприємство, спортивний клуб, спортсмен або тренер хотіли б займати лідируючі позиції у своєму виді спорту чи бізнесу. Щоб реалізувати це завдання, учасники спортивної та ринкової конкуренції діють з широкого спектру напрямків – знижують ціни на свою продукцію чи послуги, підвищують їх якість, активно рекламують свій клуб, фірму або вироблені нею товари.

Проте серед цих, поза сумнівом, найважливіших складових підприємницького успіху є і такий специфічний компонент, як корпоративний, або фірмовий, стиль.

Поняття «фірмовий стиль» поки що недостатньо міцно увійшло в повсякденний побут вітчизняних спортивних менеджерів і підприємців; багато хто з них погано уявляють собі, що це таке.

Фірмовий стиль – це цілісна сукупність якісних і кількісних характеристик роботи спортивного клубу або підприємства, його своєрідності, реалізації управлінської, кадрової, торговельної і технічної політики. Фактично, фірмовий стиль – це засіб ідентифікації організації серед всіх інших. Унікальне поєднання кольорів та форм надає можливість відокремити певну організацію і викликати у споживачів стійкі асоціації цих форм та кольорів саме з цією організацією. Як наслідок, лише тільки емблемою можна привернути увагу суспільства, яку дуже часто використовують в рекламі[1].

Іншими словами, фірмовий стиль – це «обличчя» клубу або підприємства та у відповідності з цією особою формування ставлення громадськості до даного клубу або фірми. Свій власний індивідуальний стиль і неповторний імідж виділяє спортивний клуб або фірму з числа інших підприємств, привертає вболівальників і споживачів. Фірмовий стиль допомагає учасникам економічних відносин у спорті набувати популярність, а отже, і стимулювати збут своєї продукції.

Концентрованим виразником фірмового стилю спортивного клубу або компанії, її «візитною карткою» є товарний знак.

Товарним знаком називається оригінально оформлене графічне зображення, оригінальна назва, особливе сполучення цифр, букв чи слів, яким фірма або спортивна організація позначають свою продукцію[1].

Іншими словами, товарний знак (brand) – це комплексне поняття, яке може включати в себе:

- Словесну назву (brand name) спортивної організації, фірми або продукту, наприклад, спортивний клуб «Спартак» або фірма «Рута». Іноді цю частину товарного знаку називають логотипом (від грец. Logos – слово і typos – відбиток), який в свою чергу, теж є об'єктом інтелектуальної власності, таким як промисловий зразок;
- Фірмовий знак (brand mark), тобто графічну складову або символічний компонент товарного знаку, який включає в себе особливий стиль або комбінацію кольорів;
- Слоган – спеціальний короткий девіз, який відображає цілі фірми або спортивні ігри.

Слід зазначити, що в нашій країні паралельно з офіційно прийнятим терміном «товарний знак» у повсякденній практиці і літературі використовуються і інші аналогічні за змістом терміни – «торговельна марка», «знак для товарів і послуг», «фабричний знак», «знак обслуговування», «бренд». Хоча ці терміни близькі за значенням, вони все ж таки не тотожні.

У Цивільному кодексі України вживається термін «торговельна марка (знак для товарів і послуг)»[2]. Юридичні терміни «знак для товарів і послуг» та «торговельна марка» означають одне і те саме поняття і тому можуть вживатися як рівнозначні. Терміни «торгова марка», «торговий знак», «товарний знак» – не є юридичними, проте вживаються для позначення того ж самого поняття, що і «знак для товарів і послуг» та «торговельна марка».

«Бренд» – це унікальна комбінація цінностей торгового знаку, за яку споживач сплачує додаткову вартість, або просто надає перевагу при покупці, часто викликає унікальні емоції. Різниця між торговою маркою і брендом: торгова марка – може мати високий товарообіг, а бренд – має мати високий прибуток.

Термін «бренд» (з англ. brand) походить від давньонорвезького слова, що означає «ставити клеймо». Первинне поняття було створено для позначення джерела, виробника чи власника продукту або

речі, а також використовувалось для таврування свійських тварин. З розвитком комерції слово «бренд» почало означати походження продукту та застосовувалось для відокремлення одного виробника від інших, які виготовляли подібні продукти. Сьогодні поняття «бренд» зазвичай вживається для позначення або ідентифікації виробника чи продавця продукту або послуги. Бренди займають в комерції власне унікальне місце, тому їх можна купувати, продавати, брати або здавати в оренду, захищати на національному та глобальному рівні.

Товарний знак підприємства не слід змішувати з фірмовим найменуванням, хоча обидва мають спільну мету – індивідуалізацію.

Фірмове найменування – це назва підприємства, яке індивідуалізує його і під яким здійснюється виробнича, торгова чи інша діяльність. Порівнюючи товарний знак з фірмовим позначенням, можна відзначити:

- Кожне підприємство або спортивний клуб може мати тільки одне фірмове найменування, тоді як товарних знаків у них може бути кілька (кожна продуктова лінійка може мати свій товарний знак);
- Фірмове найменування служить для відмінності самої спортивної організації, тоді як товарний знак покликаний розрізняти продукт, вироблений на даному підприємстві.

В даний час, багато спортивних змагань, спортивних клубів, товариств, федерацій, виробників спортивних товарів і послуг мають свої емблеми і товарні знаки. Наприклад, Олімпійські ігри мають свій товарний знак – п'ять переплених кілець блакитного, чорного, червоного (верхній ряд), жовтого, зеленого (нижній) кольору – символ п'яти об'єднаних в олімпійський рух континентів і олімпійський девіз. Олімпійська емблема була запропонована в 1913 р. П. де Кубертенем. З 1920 р. в емблему введений девіз «Citius, altius, fortius» («Швидше, вище, сильніше»). Кожні Олімпійські ігри також мають свій товарний знак: олімпійські кільця, символ міста – організатора ігор, рік, місце проведення, графічне зображення.

Свої товарні знаки мають спортивні товариства і клуби: фізкультурно-спортивне товариство «Динамо», засноване в 1923 р.; добровільне спортивне товариство «Спартак», утворене в 1935 р. та інші суспільства. Футбольний клуб «Спартак» має у своїй емблемі футбольний м'яч, який додається до основного зображення спортивного товариства «Спартак».

Аналогічні товарні знаки мають і міжнародні спортивні федерації. Крім того, спортивні товариства, клубні і збірні команди мають свої власні «фірмові» кольори та комбінації кольорів: «біло-блакитні» – динамівські, «біло-червоні» – спартаківські, «чорно-фіолетові» – міланського «Інтера», «помаранчеві»- збірної Голландії і т.д.

Широко поширені товарні знаки в зарубіжних спортивних клубах та організаціях. Мають свої власні товарні знаки спортивні ліги і федерації, наприклад, північноамериканська національна хокейна ліга (NHL), Національна баскетбольна асоціація (NBA).

Всі клубні команди, які беруть участь у чемпіонатах цих ліг, також мають свої товарні знаки.

Товарні знаки є також неодмінним атрибутом фірм-виробників спортивних товарів і послуг. Спортсменам, тренерам, а також споживачам, дуже далеким від фізкультури і спорту, добре відомі товарні знаки таких виробників, як «Puma», «Diadora», «Reebok», «Adidas» та інших виробників спортивного одягу, взуття та спорядження.

Отже, бренд – це матеріалізований символ відносин між продавцем і покупцем, що базуються на певній торговельній марці, фірмовому найменуванні, стилі, слогані, оформлених у вигляді певного візуального продукту за законами прегнантності, чітко сприйнятої покупцями сукупності функціональних та емоційних елементів, єдиних з самим товаром та способами його представлення. Брендом є все, що служить відмітною ознакою даного товару або послуги від товару конкурентів. Брендом може бути ім'я будь-якої особи (спортсмена), яке індивідуалізує цю особу шляхом залучення як матеріальних, так і цілого комплексу нематеріальних активів. Його структура включає такі елементи:

- сутність бренда – основна характеристика бренда, легенда;
- атрибути бренда – набір позитивних або негативних довготривалих асоціацій (звукових, візуальних, емоційних), які становлять індивідуальність бренда і надаються йому споживачами чи потенційними клієнтами;
- образ бренда – це миттєва характеристика, тобто асоціації, які знаходяться в даний момент у розумі споживача.

Незважаючи на те, що у теорії права інтелектуальної власності не завжди визнають засоби індивідуалізації такими, що містять творчий елемент, слід звернути увагу на те, що кожний з підприємців прагне

до того, щоб саме його продукція запам'ятовувалась споживачам, і тому поєднує в рекламних кампаніях оригінальні об'єкти права інтелектуальної власності.

Більша частина складових бренду має творчу природу і є результатами творчої діяльності людини (спортивної, зокрема). Поєднання результатів інтелектуальної власності у складі бренда дає підстави вважати його складним засобом індивідуалізації, адже кожен з компонентів індивідуалізує товар або послугу серед інших подібних йому. Вітчизняне законодавство не обмежує режими правової охорони цих компонентів і, за наявності можливості, вони охороняються як в режимі об'єктів авторського права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про рекламу» 03.07.1996 № 270/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

2. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» № 3689-ХІІ від 15.12.1993 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#n70> (дата звернення: 17.11.2023).

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-ІV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

*Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н.,
доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

ДИТЯЧІ СПОРТИВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ

Спортивний рух займає особливе місце в житті більшості людей нашої планети, сприяючи зміцненню співробітництва та згуртованості народів в ім'я миру, прогресу та демократії, фізичному та моральному розвитку людства. Формування здорового способу життя та гармонійного розвитку підростаючого покоління через стимулювання рівня розвитку дитячо-юнацького спорту слід розглядати у низці національних пріоритетів.

Одне з основних завдань сучасної держави – виховання здорових, працездатних поколінь із високими особистісними якостями. Спорт протягом століть вважався способом розвитку тіла та духу. [1]

Дитячий спорт як визначено в ст. 33 Закону України «Про фізичний культурутаспорт» – напрям спорту, який забезпечує ознайомлення дітей з видами спорту та виявлення їх здібностей до подальших занять спортом. Дитячо-юнацький спорт – напрям спорту, який забезпечує залучення дітей для занять певним видом спорту із дитячого спорту для здійснення їх спортивної спеціалізації та забезпечення умов для переходу до резервного спорту. [2]

Спортивна організація – це організація, яка здійснює діяльність у сфері спорту, метою якої є підготовка спортсменів, проведення спортивних заходів, освіта або інший вид діяльності, пов’язаної зі спортом. Термін «спортивна організація» включає визначення широкого кола громадських і підприємницьких структур, і юридичне тлумачення цього терміна різниться в різних країнах.

Розвиток дитячо-юнацького спорту забезпечують суб’єкти сфери фізичної культури і спорту, зокрема дитячо-юнацькі спортивні школи та відповідні спортивні клуби. [2]

Таким чином, під дитячими спортивними організаціями слід розуміти юридичних осіб різних організаційно-правових форм і форм власності, основна діяльність яких спрямована на реалізацію послуг із забезпечення спортивного розвитку дітей.

Послуги зі спортивної діяльності можуть надаватися підприємницькими, і непідприємницькими організаціями.

Звісно ж, що з досягнення вищеназваних цілей і завдань створення та функціонування дитячих спортивних організацій їх діяльність повинна бути підпорядкована ряду обов’язкових принципів (багато їх законодавчо закріплені у вищезгаданих нормативно-правових актах), серед яких слід виділити:

1) пріоритет охорони здоров’я дітей (незалежно від їх сімейного та соціального стану) як однієї з найважливіших та необхідних умов фізичного та психічного розвитку (включаючи турботу про їх здоров’я, належний правовий захист у сфері охорони здоров’я та пріоритетних прав при наданні медичної допомоги);

2) забезпечення права кожної дитини на вільний та рівний доступ до фізичної культури та спорту (як до необхідних умов формування

та розвитку фізичних, інтелектуальних та моральних здібностей особистості), на безперервність та наступність фізичного виховання;

3) забезпечення поєднання державного регулювання відносин у галузі оздоровлення дітей, фізичної культури, спорту з саморегулюванням таких відносин у рамках самих дитячих спортивно-оздоровчих організацій при одночасному дотриманні всіх міжнародно-правових зобов'язань в галузі охорони здоров'я, фізичної культури та спорту підростаючого покоління (у зокрема, міжнародно-правових договорів за участю України, міжнародних правових актів Організації Об'єднаних Націй, Всесвітньої організації охорони здоров'я та ін.);

4) заборона на будь-які форми дискримінації (наприклад, залежно від статі, раси, національності, особливостей психофізіологічного розвитку дитини) та насильства (з боку дорослих та інших дітей) при організації та функціонуванні дитячих спортивно-оздоровчих організацій з одночасним пріоритетом у сприянні зі спортивного оздоровлення дітей-інвалідів, дітей з обмеженими можливостями здоров'я та інших груп дітей, які потребують підвищеного соціального захисту (наприклад, які перебувають у скрутній життєвій ситуації);

5) забезпечення пріоритетного характеру безпеки життя та здоров'я дітей, які перебувають у дитячих спортивних організаціях, при здійсненні будь-яких заходів культурно-дозвільного, спортивно-оздоровчого та психолого-педагогічного характеру за їх участю;

6) забезпечення державного та громадського контролю за організацією та функціонуванням дитячих спортивно-оздоровчих установ, заходами культурно-дозвільного, спортивно-оздоровчого та психолого-педагогічного характеру, що здійснюються за участю дітей;

7) забезпечення сприяння розвитку всіх видів та складових частин спорту з урахуванням унікальності спорту, його соціальної та освітньої функцій, а також специфіки його структури, заснованої на добровільній діяльності його суб'єктів.

Отже, незважаючи на позитивні тенденції в організації масового дитячо-юнацького спорту, зберігається чимало проблем, насамперед пов'язаних з тим, відсутні державні програми дій, спрямованих на розвиток дитячо-юнацького спорту. У свою чергу, органи місцевого самоврядування, на які покладено повноваження у розвитку дитячо-юнацького спорту, не мають у достатній кількості своїх бюджетних коштів.

Розвиток дитячо-юнацького спорту також стримується недосконалістю чинних нормативних правових актів усіх рівнів, які не дозволяють забезпечити необхідні умови (матеріально-технічні, економічні, фінансові, організаційно-управлінські) для нормального функціонування системи дитячо-юнацького спорту .

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про оздоровлення та відпочинок дітей: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2008, № 45, ст.313)
2. Про фізичну культуру і спорт: Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 14, ст.80

*Матійко Микола Володимирович – к.ю.н.,
доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія*

ОКРЕМІ ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРИВАТНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Необхідність підвищення ролі права у сучасному суспільстві, розкриття окремих напрямків впливу права та його соціальної цінності зумовлюють науковий інтерес до дослідження функцій права. Функції права є динамічним явищем, вони розвиваються разом із суспільством та обумовлюються його розвитком. «Змінюються, підвищуються суспільні потреби, змінюються та розширюються функції права. І навпаки, зменшуються суспільні потреби – це відбувається і у функціях права...»[1, С.10].

Поряд із вивченням функцій права в цілому в сучасній юридичній літературі можна зустріти диференційований підхід до вивчення функцій окремих правових явищ: виділяють функції окремих елементів системи права, функції правового регулювання, функції законодавства, функції правового виховання, функції окремих частин правової норми, функції відповідальності. Завдяки розкриттю функціональних аспектів окремих правових явищ в юридичній літературі надається їх характеристика. Шляхом розкриття функціональних ас-

пектів окремих правових явищ в юридичній літературі може розкриватися їхня сутність. Так, наприклад, «функції цивільно-правового договору утворюють багаторівневу, складну, взаємопов'язану та взаємообумовлену структуру, що органічно пов'язана з основними напрямками життєдіяльності суспільства: економічними і соціальними її чинниками. Функції договору об'єктивно зумовлені ходом економічного розвитку, станом економіки суспільства, місцем, яке договір займає через інші правові інструменти у їх опосередкуванні»[2, с.11], також, наприклад, «спортивні нагороди виконують цілий ряд функцій»[3, с.93].

На думку Є. О. Харитонова «попри те, що останнім часом термін «спортивне право» широко використовується як науковцями, так і практиками для позначення норм, що стосуються сфери існування спортивних відносин, загально визнане бачення сутності цього явища у вітчизняній юриспруденції ще не сформувалося»[4, с.43]. В юридичній літературі пропонується «важливе уточнення стосовно бачення сутності «спортивного права», яке полягає в тому, що останнє має характеризуватися не з позицій нормативістського праворозуміння, а під кутом зору соціально-правовим – як елемент соціально-політичного устрою та елемент суспільної свідомості»[3, с.14]. З таких позицій спортивне право може розглядатися як концепт (conceptus – «думка, уявлення, поняття»), тобто як «сукупність уявлень, понять, знань, асоціацій, емоцій, що виникають у зв'язку з правовим впорядкуванням суспільних відносин, у галузі (галузях), що прямо або по дотичній стосуються спорту» [3, с.14].

Взаємозв'язок категорій «функції права» і «функції правового регулювання» є такий, що не дозволяє конструювати останню правову категорію як самостійну. Тут спостерігається гносеологічний збіг функцій права та функцій правового регулювання. Крім того, функції права та функції правового регулювання повинні збігатися за підсумком регулювання. Однак із зазначеного не випливає, що функції права повинні ототожнюватися з функціями засобів регулювання, передбачених у нормах права. Засоби регулювання, незважаючи на те, що вони відповідають певній функції права, все-таки відрізняються своїм функціонально-специфічним призначенням. Зокрема, хоча сукупність певних прав і обов'язків відповідає тій або іншій функції права, проте їхня безпосередня функція полягає у наданні особі можливості певної поведінки, у зверненні за захистом і т.д. Таким чином,

спостерігається подвійна функціональна орієнтація елементів, що становлять правове регулювання: на виконання свого функціонального призначення й на відповідну функцію права.

Сучасний етап розвитку суспільства ставить завдання популяризації фізичної культури та спорту, що має базуватися на науково обґрунтованій системі фізичного виховання, забезпечення можливості для занять фізичною культурою та спортом для всіх верств населення. Досягненню цієї мети будуть сприяти розробка програмних документів та нормативно-правових актів, які мають враховувати тенденції комерціалізації фізичної культури та спорту, зосередження державного субсидування на окремих об'єктах зазначеної сфери.

Функції права розуміються як напрямки впливу права на суспільні відносини та соціальне призначення права. Враховуючи загальнотеоретичне розуміння функцій права, функції приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту можуть бути визначені, як напрямки його впливу на суспільні відносини та соціальне призначення приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту.

Теоретичні розробки стосовно функціональних аспектів права, правового регулювання та інших правових явищ можуть бути застосовані й до приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту. При цьому функціональний аспект цивільного права не може залишитися осторонь зазначених процесів, оскільки цивільне право може бути розглянуто як «найбільш повне втілення ідей і положень приватного права на національному рівні» [5, с.9], і це ставить перед ним певні завдання. Оскільки функції права максимально тяжіють до сфери сутнього в праві, до соціології права, то можна зробити припущення, що наднаціональне приватне право, що тяжіє до сфери ідеального в праві, до філософії права, може втілювати своє соціальне призначення і впливати на суспільні відносини за напрямками, які в тому числі знаходять свій прояв у функціях цивільного права.

При цьому приватно-правове регулювання сфери фізичної культури і спорту може в більшому або меншому ступені виконувати окремі функції цивільного права, серед яких в свою чергу розрізняють ті, які є спільними для права взагалі (загальноправові на рівні цивільного права, серед яких – регулятивна функція, захисна функція, інформаційно-орієнтаційна функція, виховна функція), і ті, що є специфічними саме для галузі цивільного права (специфічні цивілістичні функції,

серед яких – уповноважувальна функція та компенсаційна функція). До того при характеристиці функцій приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту певною мірою умовно можна виокремити дві групи критеріїв, які лежать в основі диференціації загальноправових функцій: внутрішні (що перебувають у рамках самого права) і зовнішні (що перебувають за його межами). Внутрішні критерії диференціації функцій приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту випливають із способів його впливу на поведінку людей, особливостей форм реалізації приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту. Зазначеним критерієм обумовлено існування основних власно-юридичних функцій: регулятивної та охоронної. При цьому соціальне – це специфічний ракурс приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту, де регулятивна та охоронна функції «поєднуються» у відособленій, якісно однорідній сфері соціальних відносин – економіці, політиці, вихованні і т. ін. Зовнішнім об'єктивним критерієм класифікації функцій приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту є різні соціальні фактори, які визначають його призначення. Суспільство як складне ціле підрозділяється на певні сфери суспільних відносин. Можна виділити багато таких сфер, серед них економічна, політична та виховна сфери. Функції, що виділяються за цими сферами називають соціальними. Соціальні функції приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту можна визначити як напрямки його зворотнього правового впливу на відповідні сфери громадського життя та відповідне його соціальне призначення. Так, економічна функція приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту являє собою його економічний напрямок впливу та його економічне соціальне призначення; політична – його політичний напрямок впливу та його політичне соціальне призначення; виховна – виховний напрямок впливу та його виховне соціальне призначення.

Класифікація соціальних функцій приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту деякою мірою є умовною, оскільки в дійсності досить складно провести чітке розмежування його впливу на рішення економічних, політичних, виховних та інших завдань. Так, елементи однієї з функцій, наприклад економічної, можуть проявлятися в інших функціях, і навпаки. Обумовлено це по-перше тим, що кожна з функцій приватно-правового регулю-

вання сфери фізичної культури і спорту тісно взаємодіє з іншими, а по-друге тим, що сфери громадського життя, на які воно впливає, у свою чергу, є взаємозалежними, оскільки самі є підсистемами суспільства. Отже, функції приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту існують не ізольовано одна від одної, а тісно взаємодіють між собою та взаємододаються. Соціальне призначення приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту визначається закономірностями суспільного розвитку, воно слугує їх продовженням, вираженим у юридичній формі.

Зазначеними функціями цивільного права можуть бути опосередковані напрямки впливу та соціальне значення приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту, а отже – його функції. Поряд із цим можливо зробити припущення, що приватне право як наднаціональне утворення без умови опосередкування правом цивільним та міжнародним приватним правом також виконує певні функції. У зв'язку загальністю проблематики правового регулювання сфери фізичної культури та спорту для багатьох країн можливо констатувати і загальність шляхів вирішення окремих з них, безумовно із врахуванням певних особливостей. Зазначене стосується також приватноправових засобів регулювання, оскільки приватне право, базуючись на моделях поведінки, які виникають у суспільстві, ідуть від самої людини та мають у кінцевому підсумку багато спільних рис, може виступати в якості об'єднуючої, інтеграційної, ціннісної, системоутворюючої, цивілізаційної основи. Таким чином також можливо стверджувати важливість інтеграційної, основоутворюючої, ціннісної, системоутворюючої, цивілізаційної функцій приватного права для сфери фізичної культури і спорту та констатувати наявність відповідних функцій приватно-правового регулювання сфери фізичної культури і спорту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ковальський В. С. Охоронна функція права: монографія / В. С. Ковальський – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 336 с.
2. Олюха В. Г. Цивільно-правовий договір: поняття, функції та система: автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 Цивільне право, сімейне право, цивільний процес, міжнародне приватне право / В. Г. Олюха. – Київ : Б. в., 2003. – 20 с.
3. Спортивне право: актуальні проблеми: монографія /Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Н. Ю. Голубева [та ін.]; голов. ред. Є. О. Харитонов; НУ ОЮА. – Одеса: Юридична література, 2018. -240 с.

4. Спортивне право України: навчальний посібник / за ред. Є. О. Харитонova. – Одеса: Фенікс, 2019.- 330с.

5. Цивільне право України: Підручник: у 3 кн.. Кн.1/За ред. Є. О. Харитонova, А. І. Дришлюка. – Одеса: Юридична література, 2005. -528с.

Токарева Віра Олександрівна – к.ю.н.,
доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська
юридична академія

ДО ПИТАННЯ «PERSONA» ЗА РИМСЬКИМ ПРАВОМ

Термін *persona*, сформувалося римському праві та пройшло еволюційний шлях в трудах римських юристів, теологічній доктрині та канонічного праві, що об'єднавши розуміння особи у юридичних трудах та богословській доктрині. Саме в Римі були розроблені та набули розвитку відомого значення слова *individuum* – індивідуум або індивід, *subiectum* – «суб'єкт», а в трудах юристів термін *persona* – «особа, особистість».

Зазначав Гай, зазначав, що «Усе право, – стосується осіб, майна або процедури». Інституції Гая не уточнюють, що саме означає особа (*persona*) чи річчю (*res*). Перш за все, слід звернути увагу на етимологію слова *persona*. Цей термін, ймовірно, є перекладом грецького *prosopon* (πρόσωπον, «обличчя, зовнішність»). Слово «персона» з латини спочатку означало акторську маску, пізніше його почали застосовувати до ролі, яку людина грає в житті, і, нарешті, воно стало означати саму людину – так би кажучи, що ніколи не можеш знати людину, а лише окремі ролі, які вона грає, маски, які вона носить [1].

Однак *персона* набула й іншого значення, яке починає нагадувати сучасне повсякденне уявлення про особу: це індивідуальна людська істота, позбавлена своїх ролей. Існує думка, що витоки цієї семантичної зміни лежать у філософії стоїків. Так чи інакше, розвиток у напрямку сучасного розуміння «особи» найяскравіше простежується в дебатах у ранньохристиянської церкви, де поняття «персона» набуло важливого значення під час дискусій про природу Трійці та Христа [2].

Приблизно в той час коли був видана Кодифікація цивільного права Юстиніан I римський філософ Боецій, дав визначення особи як «індивідуальної субстанції розумної природи».

Римські юристи використовували термін *persona* в широкому та вузькому розумінні. У широкому значенні (біологічному), *persona* застосовувалася як синонім для позначення людини як живої істоти, а у вузькому, суто юридичному значенні, як «особа» для характеристики людини як суб'єкта права.

Термін «*persona*» в римському праві зазнав змін у своєму значенні, відображаючи еволюцію розуміння суб'єктів права. Початково використовуваний для позначення фізичних осіб, з часом термін став уточнюватися і розширюватися залежно від юридичного контексту.

Звуження значення терміна «*persona*» відбувалося, наприклад, коли раби були виведені з категорії суб'єктів права і розглядалися в якості об'єктів (*res*). З іншого боку, розширення поняття включало в себе категорії зачатих, але ще не народжених дітей і юридичних осіб, таких як корпорації або релігійні організації.

Таким чином, термін «*persona*» в римському праві використовували для позначення суб'єктів права, включно з фізичними особами та соціальним утвореннями, як-от юридичні особи [3].

У Кодифікації Юстиніана *persona* використовувалася як у значенні «ролі», так і в значенні «особа», але не в тому технічному розумінні, як використовується термін юридична особа. Раби були *persona*, тобто людськими істотами, навіть якщо правосуб'єктність рабів часто ставилася під сумнів. В свою чергу корпорації зазвичай називали словом *universitas*, а не *persona*.

Нажаль після падіння Римської імперії Кодифікації була втрачена на століття, але деякі його частини, такі як Дигести, що складаються з правових поглядів видатних юристів, були наново відкриті в Болоньї в XII столітті[2].

Поряд із терміном *persona*, використовувався термін, *caput* (у буквальному перекладі «голова»), який використовувався для позначення людських індивідів, водночас переважно значенні «правового становища». У цьому останньому значенні раби не володіли «правовим становищем» – *caput*. Термін *caput*, найбільш схожий на сучасного розуміння правосуб'єктності. Водночас визначенні юридичною особи з позиції законодавства в Інституціях Юстиніана не надано, а переважно розкрити різні статуси («ролі») людини в ієрархічному рим-

ському суспільстві. Серед яких слід назвати статуси: status libertatis (вільний чи раб), status civitatis (римський громадянин чи особа, яка належала до однієї з менш привілейованих груп) та status familiae (юридично незалежна особа чи особа, яка перебувала під владою свого paterfamilias, глави сім'ї).

Слід зазначити, що правова традиція не розробила єдиного усталеного визначення суб'єкта права, правоздатності та дієздатності, разом з тим сформульовані положення у римській правовій доктрині донині привертають увагу сучасних правників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Caesar and Christ (The Story of Civilization vol.3) Will Durant p.126
2. Kurki, Visa A. J., 'A Short History of the Right-Holding Person', *A Theory of Legal Personhood* (Oxford, 2019; online edn, Oxford Academic, 19 Sept. 2019), <https://doi.org/10.1093/oso/9780198844037.003.0002>, accessed 10 Jan. 2024.
3. Качур В. О. Співвідношення понять “persona”, “status” і “caput” у римському праві. Часопис Київського університету права. 2010. № 2. С. 21-25

Бакутін Артем Олегович – аспірант кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія», науковий керівник – д.ю.н., професор Харитонova О. І.

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА ХОРЕОГРАФІЧЕІ ТВОРИ У СПОРТІ

У національній юридичній науці питання захисту авторських прав на хореографічні твори досліджувалося у роботах Харитонової О. І., Харитонova Є. О, Воронова К. М., Макоди В. Є., Кашапова Н. В. та ін., проте воно потребує додаткового дослідження, враховуючи постійні виклики цифрової трансформації.

Хореографія у спорті – невід’ємний елемент в естетичних видах спорту, таких як: фігурне катання, спортивна акробатика, спортивна гімнастика, артистичне плавання, чирлідінг, аеробіка тощо. Термін «хореографія» з грецької буквально означає «записувати та-

нець» (χορεία – пляска, γράφω – пишу) [1]. Він стосується різних видів танцювального мистецтва, в яких художній образ створюється за допомогою умовних виразних рухів.

Викликом для спортивних хореографів є те, що за короткий проміжок часу їм необхідно створювати креативні, унікальні й технічно складні перформанси, які не можуть бути ефективно захищені від несанкціонованого використання в епоху, коли інтелектуальна власність є одним з основних способів отримання прибутку.

Хореографічна підготовка – це складний інтелектуальний процес. Однією з очевидних проблем охорони авторських прав на хореографічні твори, зокрема у спорті, є різне розуміння поняття «твір». Твір – це, з одного боку, результат діяльності автора, який має творчий характер, є новим та оригінальним, а з іншого, це – результат, який повинен виражатися в об’єктивній (матеріальній) формі в різних сферах діяльності [2]. Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 2811-IX у ч. 1 ст. 9, а також Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) у ч. 1 ст. 437 визначають, що авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення [2]. Твір вважається створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об’єктивної форми (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо) [3].

Однак, тоді можна вважати, що твір може бути «створений» в уяві кожної людини до моменту його матеріального вираження. При цьому, спортивний результат твору досягається зі створенням художнього образу у вигляді виконання технічних елементів з естетичним змістом, його фактичного відтворення під час проведення спортивних заходів [4, ст. 119].

Відповідно п. 2 ч. 2 ст. 11 ЦК України, створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності розглядається як підстава виникнення цивільних прав та обов’язків. На думку проф. Харитонової О. І. та Харитонова Є. О., акти *створення* результатів інтелектуальної, творчої діяльності не є правочинами за ЦК України [5].

Відповідно ст. 433 Цивільного кодексу України, об’єктом авторського права або суміжних прав виступає власне хореографічний твір [3]. На практиці, для підтвердження майнових прав на хореографічні твори сьогодні здебільшого використовується детальний опис експресії тіла або проста відеофіксація твору.

Звідси, виникає інша проблема, що немає належного носія, на який було б можливо зафіксувати хореографічний твір. На думку автора, на відміну від музичних, літературних і художніх творів, хореографія немає властивого саме для неї носія для фіксації. Автор вважає, що хореографічний твір – це чотирирівимірний об'єкт, який виражається в особливий емоційно-забарвленій манері, інструментом якого виступає сама людина за допомогою експресії тіла.

В Україні на прикладі судового кейса *Dimitris Papaioannou v. Mazda* (№ 756/1742/16-ц) в цілому можна зробити висновок, що процедура фіксації усіх хореографічних творів має бути переглянута на конвенційному рівні. У 2015 році представник компанії Mazda звернувся до хореографа Дімітріса Папаіоанну по дозвіл на використання його хореографічного твору «Nowhere» у комерційній рекламі, на що отримав від нього письмову відмову. З часом виявилось, що компанія використала окремі хореографічні композиції рухів та жестів попри цю заборону. Компанія у рішенні заявляла, що вважає твір, використаний у рекламі переробленим, і що він не має відношення до оригіналу. Заявник зазначив, що кожен з п'яти фрагментів рекламного ролика є майже точною копією того чи іншого фрагментів центральної сцени його вистави. Відмінності полягали лише у несуттєвих деталях рухів та кількості виконавців у групах. Однак, позивач не передавав майнових прав автора відповідачу, чим було порушено його авторські права. Під час розгляду справи у справі було призначено судову експертизу об'єктів інтелектуальної власності. Судом не було встановлено факту порушення авторських прав позивача відповідачем.

Суд мотивував це тим, що за даними експертизи, були знайдені схожі рухи та пози в інших хореографічних творах, які не є оригінальними. Проте, на думку автора, наявність певних хореографічних рухів в інших творах, про які завідомо не міг знати автор оспорюваного твору, не може бути перепорою для належної охорони авторських прав на хореографічні твори, зокрема у спорті.

Висновок: Захист права інтелектуальної власності має стати фундаментальним елементом розвитку спортивної сфери. Хореографічні твори можна віднести до категорії творів, які мають неповторний прояв у просторі. Хореографія – це одночасно результат інтелектуальної діяльності людини та експресії її тіла, зокрема в естетичних видах спорту. Представники естетичного спорту та хореографи стикаються з порушеннями прав інтелектуальної власності, зокрема, з несанкці-

онованим використанням хореографічних елементів. Оскаржити право власності саме на хореографічний об'єкт значно складніше, ніж на будь-який інший об'єкт авторського права внаслідок відсутності належного носія для фіксації хореографічного твору. На думку автора, при конкретизації понять «твір» та «хореографічний твір» у національному та міжнародному законодавстві, зникне його неоднозначне розуміння і застосування, а хореографічні твори зможуть отримати належний рівень захисту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Choreography | Dance Composition, Movement & Artistry. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/art/choreography> (дата звернення: 18.10.2023).
2. Про авторське право і суміжні права. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 23.10.2023).
3. Цивільний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 18.10.2023).
4. Макода В. Є. Теоретичні та практичні проблеми захисту інтелектуальної власності в спортивному середовищі. Актуальні проблеми держави і права. 2018. С. 116–121. URL: <https://cutt.ly/iwWGR9nt> (дата звернення: 23.10.2023).
5. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Цивільні правовідносини: монографія. Одеса: Фенікс, 2011., С. 213.

Богомолова Валерія – аспірантка
кафедра цивільного права Національного
університету «Одеська юридична академія»,
науковий керівник – к.ю.н., професор –
Калітенко О. М.

КРЕДИТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В СФЕРІ СПОРТУ

Кредитування в спортивній сфері є важливим інструментом для забезпечення фінансового розвитку та стабільності спортивних організацій, спортсменів та клубів. Цей процес відіграє ключову роль у забезпеченні необхідних ресурсів для реалізації потенціалу спортс-

менів та розвитку спортивної інфраструктури. Кредитування дозволяє спортсменам та їхнім командам отримати необхідні кошти для тренувань, підготовки та участі у змаганнях. Це особливо важливо для розвитку талановитих спортсменів та формування конкурентоспроможних команд. Для спортсменів та команд, які прагнуть брати участь у міжнародних змаганнях, кредитування може забезпечити необхідні фінансові ресурси для подорожей, участі в турнірах та взяття участі у світових спортивних подіях. Кредитування сприяє розвитку спортивних об'єктів та інфраструктури. Відбудова стадіонів, спортивних комплексів та тренувальних баз можлива завдяки фінансовій підтримці, що допомагає покращити умови для тренувань та проведення змагань. Кредити можуть забезпечити фінансову основу для трансферів спортсменів, допомагаючи їм переходити до більш конкурентоспроможних команд чи ліг. Це сприяє розвитку їхніх кар'єр та виходу на новий рівень у світовому спорті. Залучення кредитів може допомогти спортивним організаціям та спортсменам вести успішну рекламну кампанію, залучати спонсорів та партнерів, що в свою чергу призводить до додаткових фінансових ресурсів для розвитку та підтримки. У сфері спорту можливі непередбачувані обставини, такі як травми або зміни в економіці. Кредитування може виступити інструментом для подолання фінансових труднощів та збереження стабільності в складних ситуаціях.

Загальною метою кредитування в спортивній сфері є створення умов для ефективного розвитку та функціонування спортивного середовища, що сприяє розвитку талановитих спортсменів, підвищенню конкурентоспроможності команд та покращенню умов для фанатів та глядачів.

Кредитні правовідносини в сфері спорту визначаються широким комплексом правил та правових норм, які регулюють відносини між кредиторами та боржниками в контексті різних сфер спортивної діяльності. Цей аспект є важливим для фінансового забезпечення та розвитку спорту, оскільки забезпечує потрібні ресурси для тренувань, участі у змаганнях, розвитку інфраструктури та інших спортивних подій.

Кредитні відносини в спортивній сфері можуть бути реалізовані через різноманітні фінансові інструменти, такі як банківські кредити, спонсорські угоди, гранти та інші форми фінансування. Ці відносини зазвичай виникають між спортивними організаціями, клубами, спортсменами та фінансовими установами.

Важливим елементом кредитних правовідносин в сфері спорту є укладення відповідних контрактів і угод між сторонами. У таких документах зазвичай визначаються умови позики, строки повернення кредиту, відсоткові ставки, а також права та обов'язки сторін. Особливу увагу слід приділяти врахуванню специфічних аспектів спортивної галузі, таких як можливість травм та їх вплив на спортивну діяльність, трансферні угоди, спонсорські зобов'язання та інші фактори, що можуть впливати на виконання фінансових зобов'язань.

Крім того, важливо враховувати міжнародний характер спорту та можливість виникнення кредитних правовідносин між сторонами з різних країн. Це може призвести до необхідності вирішення спорів в міжнародних арбітражних органах та дотримання міжнародних правових стандартів у галузі фінансування в спорті.

Узгодженість і чіткість правил у сфері кредитних правовідносин в спорті є ключовою для забезпечення стабільності та розвитку спортивної індустрії. Це дозволяє всім сторонам ефективно співпрацювати, забезпечуючи необхідні ресурси для досягнення високих результатів у спортивних змаганнях та розвитку спорту взагалі.

Кредитні договори в сфері спорту мають свої характерні особливості суб'єктного складу. Кредитор (фінансова установа) надає фінансові кошти, які можуть використовуватися для фінансування різних аспектів спортивної діяльності, таких як тренування, участь у змаганнях, обладнання тощо. Боржник (спортивна організація, клуб, спортсмен) зобов'язується використовувати отримані кошти згідно з призначенням, передбаченим у договорі, тобто на потреби, пов'язані із спортом. Боржник зобов'язується погашати кредит згідно з умовами, визначеними в договорі. Це може включати виплати регулярної частки суми кредиту та відсотків, а також інші обумовлені в договорі виплати. Крім цих традиційних суб'єктів договору кредитування в спортивній сфері в таких відносинах може приймати участь також спортивний агент. У контексті договору кредитування в сфері спорту, спортивний агент може відігравати роль посередника між кредитором і боржником, якщо спортсмен або спортивна організація використовує послуги агента для управління своїми фінансовими питаннями. Спортивний агент може мати на меті допомогу боржнику в управлінні його фінансами, включаючи отримання кредитів для фінансування спортивної діяльності. У такому випадку спортивний агент може взяти на себе відповідальність за переговори з фінансовими устано-

вами, визначення умов кредиту, укладення договорів та вирішення фінансових питань. Роль спортивного агента в такому контексті може також включати в себе моніторинг використання коштів, отриманих від кредиту, забезпечення відповідності умовам договору, а також захист інтересів боржника в сфері фінансів.

Важливо зауважити, що в більшості випадків у спортивному світі спортсмени та спортивні організації можуть також використовувати послуги агентів для управління іншими аспектами своєї кар'єри, такими як трансферні угоди, спонсорські угоди, угоди про права на зображення та інші комерційні аспекти.

У договорі кредитування в сфері спорту можуть бути визначені специфічні умови, пов'язані із спортивною діяльністю боржника, такі як участь у певних змаганнях, досягнення певних результатів чи здоров'я спортсмена.

Як і в будь-яких кредитних правовідносинах сторони кредитних правовідносин в сфері спорту мають постійні ризики та окремі проблемні моменти реалізації і захисту своїх прав.

Проведений аналіз різних аспектів реалізації кредитних правовідносин в сфері спорту дозволяє виокремити наступні проблемні аспекти захисту прав боржників в спортивних відносинах в сучасних умовах.

Несприятливі умови кредитування: боржники (спортсмени), зазвичай, стикаються з високими відсотковими ставками та заздалегідь несприятливими умовами кредитування, що може призвести до збільшення їхнього фінансового тягаря.

Неоднозначність умов контрактів: договори та контракти в сфері спорту можуть містити складні вузько спеціальні юридичні терміни та умови, що створює ризик для боржників, які можуть не повністю розуміти термінологічні визначення, і як наслідок свої права та обов'язки.

Травматичні обставини: у спорті часто трапляються травми, які можуть суттєво впливати на фізичну здатність спортсменів та їхню можливість виконання фінансових зобов'язань в подальшому. Тобто ризик виконання кредитних зобов'язань є надто підвищеним у порівнянні із традиційним кредитуванням.

Недостатня правова підтримка для спортсменів: спортсмени, як правило, не мають юридичної освіти і можуть стикатися з обмеженою правовою підтримкою або відсутністю можливостей захисту

своїх інтересів у випадках порушення контрактів. На жаль є випадки, коли агенти зловживають своїми правами, користуючись відсутністю спеціальних знань у спортсменів.

Трансферні обмеження: Обмеження на трансфери та переміщення спортсменів можуть ускладнювати їхню здатність змінювати клуби чи команди, що впливає на їх кар'єрні можливості та фінансовий стан і відповідно на можливість виконувати кредитні зобов'язань.

Нерівність у сфері спортивного фінансування: нерівний розподіл фінансових ресурсів у світі спорту може створювати обмеженість у можливостях для боржників, залежно від рівня розвитку спортивної індустрії у їхній країні.

Несприятливі ринкові умови: зміни в економіці та спортивній індустрії, які спостерігаються в сучасному світі (ковід, воєнний стан, тощо) можуть впливати на ринкову ціну спортсменів, ставлячи їх у складні фінансові ситуації та впливаючи на здатність і своєчасність виконання кредитних зобов'язань.

Специфічність спортивних правил та регуляцій: специфічні правила та регуляції у сфері спорту можуть ускладнювати захист прав боржників, особливо у випадках конфліктів із загальним цивільним законодавством країни.

Несприятливий вплив міжнародних змагань: участь у міжнародних змаганнях може створювати додаткові виклики для боржників у зв'язку з різницею у законодавствах та правових стандартах різних країн.

Непередбачувані обставини: непередбачувані обставини, такі як епідемії, природні катастрофи чи інші кризи, можуть створювати надзвичайні ситуації, які важко врахувати в договорах кредитування та залучення інвестицій.

Означений перелік не є вичерпним і підлягає доопрацюванню із врахуванням особливостей сучасного світу.

Гук Ірина-Марія – аспірантка кафедри
цивільного права Запорізького національного
університету, науковий керівник – к.ю.н.,
доцент Ткалич Максим Олегович;
Camilleri Neil (співавтор з Гук І. М.) –
Journalist and founder at Unhidden Storie.
(Мальтійський архіпелаг)

КАС ДЛЯ КІБЕРСПОРТУ: РЕАЛЬНІСТЬ ЧИ УТОПІЯ?

Сфера кфберспорту зростає в геометричній прогресії. Міжнародна федерація кіберспорту (IESF) стверджує, що кіберспорт є «найшвидше розвиваючим видом спорту у світі», в якому беруть участь мільйони гравців і мільярди шанувальників [1].

10 листопада 2022 року Європейський парламент прийняв резолюцію, присвячену кіберспорту та відеоіграм. Ця резолюція отримала широку підтримку від зацікавлених сторін. Вони стверджують, що правильна реалізація цієї резолюції надасть сектору кіберспорту необхідні інструменти, підтримку, визнання та легітимність, які він вже довгий час відстоював [2].

У резолюції було відзначено, що з огляду на відмінності в економічних аспектах кіберспорту порівняно із традиційними видами спорту, кіберспорт повинен регулюватися окремо. Цей підхід викликав критику, включаючи Мальтійську кіберспортивну асоціацію, яка заявила, що це висловлення може негативно вплинути на ситуацію. Питання щодо криміналізації договірних матчів, податкових стимулів для некомерційних спортивних організацій і спортсменів, а також різноманітних схем, спрямованих на популяризацію спорту серед різних соціальних груп, виступають лише декількома аргументами на користь визнання кіберспорту як спорту. Без цього визнання кіберспорт залишається в правовому та нормативному вакуумі, що ускладнює його розвиток в Європі [4].

Незважаючи на це, визнання кіберспорту поряд із традиційними видами спорту зростає. У свою чергу, це створює потребу в регуляторних та арбітражних органах, подібних до тих, що діють у сфері традиційного спорту. Для цього було створено низку вищих органів керівництва в кіберспорті, які взяли на себе регулювання цього сектору, основним із них є Міжнародна федерація кіберспорту.

Так, у традиційних видах спорту є Спортивний арбітражний суд, який діє як суд останньої апеляції. У світі кіберспорту такого немає. Відсутність незалежного, загальноприйнятого органу санкцій МОК назвав проблемою при розгляді кіберспорту для майбутніх Олімпійських ігор [3].

Як відзначають численні фахівці, необхідна структура для вирішення спорів вже існує, і це – Спортивний арбітражний суд (CAS), який може виконувати цю роль за умови внесення певних коригувань. Проте цей процес виявляється складним через невизнання CAS кіберспорту як законної галузі спорту. Це відзначається як перший важливий аспект, який потрібно вирішити. Вдруге, для успішного виконання цієї місії, необхідно забезпечити CAS всіма необхідними ресурсами, включаючи висококваліфікований персонал. Вибір CAS для виконання цієї ролі також допомагає подолати проблему фрагментації, оскільки CAS вже має статус єдиного глобального органу у сфері спорту. Передача кіберспорту в компетенцію CAS виявляється більш прийнятною альтернативою порівняно зі створенням нового подібного органу, оскільки останнє не може дати гарантії всесвітнього визнання та членства.

Експлозія, яку пережив кіберспорт протягом останнього десятиліття, підкреслила необхідність міжнародного юридичного органу для вирішення спорів, які виникають в даній сфері. Розвиток у цьому секторі також супроводжується численними викликами у різних формах, включаючи комерційні спори, допінг та шахрайство. На сьогоднішній день система вирішення спорів в цій області є дуже фрагментованою, супроводжується конфліктами інтересів і потерпає від серйозних недоліків.

Із зростанням сектору зростає і потреба у створенні відповідного органу для вирішення спорів, який має мати глобальний характер. Деякі експерти пропонують створити такий орган для об'єднання цієї сфери, але багато хто вважає, що рішення вже існує у формі Спортивного арбітражного суду (CAS). Проте наразі CAS не може виконати цю роль з трьох основних причин: він ще не визнає кіберспорт легітимним видом спорту, в нього відсутня необхідна технічна експертиза і багато зацікавлених сторін правовідносин ще не схвалюють ідею про його використання як органу для прийняття рішень в цій області.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Esports is the fastest-growing sport in the world (2023) <https://iesf.org/about/what-we-do>
2. IOC to form ‘two-speed’ esports strategy (2019) Sport Business. <https://www.sportbusiness.com/news/ioc-to-form-two-speed-esports-strategy/>
3. Sumpiputtanadacha T., Murphy A. (2023) Esports and arbitration. Watson Farley & Williams. <https://www.wfw.com/articles/esports-and-arbitration/>
4. Schembri M. (2022) MESA’s Reaction to the European Parliament Resolution on Esports and Video Games. Malta esports association. <https://esports.org.mt/mesas-reaction-to-the-european-parliament-resolution-on-esports-and-video-games/>

Кірсанов Олексій Володимирович – аспірант
ОДУВС

Camilleri Neil (сніватор з Гук І. М.) –
Journalist and founder at Unhidden Storie.

КРЕДИТНІ КОШТИ У СФЕРІ КІБЕРСПОРТУ

Сектор кіберспорту активно розвивається, протягом останніх років особливо. Обмеження, що були накладені пандемією COVID-19, ще більше прискорили розширення галузі, і аудиторія кіберспортивних подій охопила понад півмільярда осіб протягом першої половини 2022 року та росте з кожним роком. Цей сектор складається з розробників ігор, платформ онлайн-ігор, організаторів ігрових подій, постачальників обладнання та програмного забезпечення віртуальної реальності, тощо.

По попереднім прогнозам до кінця 2023 року кількість глядачів може зрости приблизно до 646 мільйонів. Загальний дохід зріс зі 130 мільйонів доларів США у 2012 році до 865 мільйонів доларів США у 2018 році з прогнозом у 1556 мільйонів доларів США на 2023 рік. Призові фонди також зросли, наприклад, у 2019 році для Fortnite World Cup, однієї з найпопулярніших кіберспортивних ігор, переможці розділили 30 мільйонів доларів. International 10 було перенесено на 2021 рік через пандемію коронавірусу, але, незважаючи на це, призовий фонд уже досяг рекорду в 40 мільйонів доларів, що на 2401% більше, ніж у першому Міжнародному турнірі в 2015 році.

Кіберспорт залучив низку відомих інвесторів, у тому числі легенд баскетболу Майкла Джордана та Меджика Джонсона, а також музичну зірку Дрейка. Джордан і Джонсон є інвесторами в aXiomatic Gaming, материнську компанію Team Liquid. У 2018 році Дрейк інвестував у кіберспортивну організацію 100 Thieves разом із продюсером Скутером Брауном.

Серед інших знаменитостей, які, інвестували в індустрію кіберспорту: Стівен Каррі та Андре Ігуодала, Стів Янг, Шон Комбс, Кевін Дюрант та Оделл Бекхем-молодший [1].

Нові можливості отримати прибуток залучають інтерес традиційних інвесторів, серед яких фонди венчурного капіталу (VC) відіграють ключову роль. Дійсно, рівень фінансування, який інвестори надають компаніям кіберспорту, значно зріс у всьому світі: у 2018 році було інвестовано 4,5 мільярда доларів США, а також зростання на 103,1% між 2014 та 2018 роками, і інвестори очікують постійного зростання [2, 3].

Підприємства в секторі кіберспорту визнали, що із зростанням попиту на зайняття кіберспортом зростає потреба в інвестиціях. Є багато різних способів інвестування, щоб отримати вигоду від цього зростання. Ось кілька, які варто розглянути.

Розробники ігор: один із найпростіших способів інвестувати в кіберспорт та індустрію відеоігор – володіти компаніями, які займаються розробкою ігор. Це може включати Activision Blizzard, Electronic Arts (EA) або Take-Two Interactive Software (TTWO). Ці компанії володіють такими популярними іграми, як Call of Duty, Madden і NBA 2K.

Кіберспортивні команди: інвестувати в кіберспортивні команди трохи важче, оскільки багато з них, як правило, є приватними компаніями, але є деякі публічні варіанти. Деякі європейські футбольні команди створили власні кіберспортивні команди, а також публічно продаються, як-от AFC Ajax (AJAX. AS). Медіа-гігант Comcast (CMCSA) також володіє кіберспортивною командою.

Ігрове обладнання: якщо особа хоче інвестувати в компанії, які виробляють ігрове обладнання, то, швидше за все, звертаються до виробника Xbox Microsoft або виробника Playstation Sony (SONY).

Азартні ігри в кіберспорті: азартні ігри набули популярності у світі спорту, і кіберспорт не є винятком. DraftKings (DKNG) є одним із лідерів ставок на спорт, який також пропонує варіанти кіберспорту [1].

Незалежно від того, чи потрібно фінансувати маркетингові та рекламні кампанії, виплачувати зарплати гравцям чи авансові інвестиції у майданчики та онлайн-платформи, готівкові кошти є головним пріоритетом для розвитку сфери кіберспорту. Саме укладання кредитного договору може допомогти вирішити це питання.

Процедурно для отримання кредиту позичальнику необхідно підготувати наступну інформацію. По-перше, добре підготовлений бізнес-план, в якому необхідно чітко прописати цілі, стратегії та фінансові прогнози. По – друге, позичальник повинен надати інформацію стосовно своєї кредитної історії. Таким чином, кредитор зможе оцінити платоспроможність боржника.

По-третє, показати кредитуру потенційний дохід і прибутковість, яку планує отримати позичальник у сфері кіберспорту. Позичальник також повинен продемонструвати кредиторам свої активи, які можуть бути запропоновані для забезпечення позики.

Також є окремі організації, які допомагають за плату в отриманні кредитних коштів. Дані компанії можуть бути вузькопрофільні, метою яких є саме допомога в отриманні кредитних коштів для заняття та розвитку кіберспорту.

Так наприклад, це компанія Funding Circle, яка дуже швидко надає кошти у кредит. Дана компанія пропонує позики до 500 000 доларів США на термін від 6 місяців до 5 років. Кошти зазвичай надходять на рахунок позичальника протягом 5 робочих днів. Або позика у OnDeck. Дана компанія пропонує позики до 500 000 доларів США та кредитні лінії до 100 000 доларів США. Кошти зазвичай надходять на рахунок протягом 24 годин [4].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Investing in esports in 2023 <https://www.bankrate.com/investing/investing-in-esports/>
2. Venture capital financing in the eSports industry https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3795142
3. Financing esports sector <https://www.hilldickinson.com/insights/articles/financing-esports-sector>
4. Small business loan company best loans for small businesses <https://fastercapital.com/content/Small-business-loan-company-best-loans-for-small-businesses.html>
5. Берназ-Лукавецька О. М. До питання розвитку договірних правовідносин у сфері кіберспорту – http://www.lsej.org.ua/7_2023/19.pdf

Ткалич Максим Олегович – кандидат
юридичних наук, доцент, доцент кафедри
цивільного права Запорізького національного
університету

Толмачевська Юлія – аспірантка кафедри
цивільного права НУ «ОЮА», науковий
керівник – д.ю.н., професор Харитонов Є. О.

LEGAL ANALYSIS OF ESPORTS SPHERE (ON THE EXAMPLE OF UKRAINE AND SWITZERLAND)

Esports stands out as a distinctive facet of modern life, evolving into a fully-fledged industry. Unlike traditional sports, which took decades, if not centuries, to establish their presence in the global economy and culture, esports achieved this milestone in a mere 15-20 years. In 2022, the global esports market reached a valuation slightly above 1.38 billion U. S. dollars. Furthermore, it was projected that the industry's revenue would surge to approximately 1.87 billion U. S. dollars by 2025, with Asia and North America leading the market, China alone contributing nearly a fifth of the revenue [1].

Despite its rapid growth, there is a notable scarcity of comprehensive scientific research concerning the legal aspects of esports. Nonetheless, scholars are increasingly delving into certain facets of this issue because effective legal regulation stands as a pivotal factor in the successful advancement of any human endeavor.

One significant contribution to this emerging field comes from R. Quiles, a prominent American legal expert in esports, who authored a guide titled «The Little Legal Handbook for Esports Teams.» This ebook delves into fundamental legal principles pertinent to the establishment of esports teams. As the author asserts in the preface, the ebook serves as an introduction to key legal topics that every esports team must navigate. Crucial areas explored in the book encompass the unique organizational and legal structure of esports clubs, the nuances of contracts within the esports realm, vital aspects of esports sponsorship, peculiarities surrounding intellectual property rights, and the intricacies of property acquisition and sales within esports [2].

Additionally, Jaime SC Amor, Sergio Aguado Berenguer, and Fernando García Pascual conducted a study in 2022 titled «Influence of Service Performance Variables and Brand Variables on the Loyalty of

Esports Event Users.» Their objective was to assess the impact of service performance factors such as general quality and perceived value, as well as brand-related factors like brand credibility, brand recognition, and corporate image, on user loyalty at esports events. The findings revealed that service performance factors significantly influenced loyalty, whereas brand-related factors only had a predictive effect on corporate image. These results emphasize the importance of prioritizing strategies that enhance perceived event performance to boost user loyalty at esports events.

In the context of Switzerland, Marcel Guterman, a researcher well-versed in the development and current status of esports, particularly focused on the unique aspects of legal regulations concerning relevant relationships in the country. Guterman's comprehensive study, «eSports Switzerland 2021: a study by the Institute of Marketing Management under the direction of Marcel Hüttermann,» synthesized extensive statistical data related to eSports in Switzerland.

Moreover, Roman Rodin's 2020 article, «Young and (too) free: 5 legal challenges that need to be solved in e-sports,» sheds light on the legal issues within the realm of e-sports law in Ukraine. In his piece, Rodin delves into various legal aspects, including the organization of e-sports tournaments, nuances in labor contracts within e-sports, and challenges associated with safeguarding intellectual property rights in the field. The author rightfully asserts that eSports, akin to traditional sports, requires appropriate regulation. This regulation is essential for establishing consistent rules for organizing tournaments and ensuring transparency within the esports sector, thereby making it appealing to potential investors.

Furthermore, a crucial aspect shaping eSports and significantly influencing the methods and directions of its legal and quasi-legal regulation is the acknowledgment of its dualistic nature. Emerging at the intersection of information technologies and conventional sports, eSports is distinct. Additionally, eSports is marked by the vital role of intellectual property, given that the primary rights for organizing eSports competitions rest with video game developers.

The interconnectedness of e-sports and traditional sports has given rise to an apparent solution: adopting the regulatory framework from traditional sports. However, this is merely one approach, as the regulatory model for e-sports has yet to be fully established.

Analyzing experts' perspectives on the regulation of traditional sports, two primary approaches emerge: private-legal and public-legal. The

distinction between these approaches lies in their views on the state's role in regulating sports relationships. The private law approach rejects the state's dominant role, whereas the public law approach places the state at the forefront of sports relations regulation.

However, as long as eSports does not have its own extensive infrastructure, it can be under the «umbrella» of traditional sports. Actually, this happens automatically in those countries that have officially recognized eSports as a kind of sport. Regrettably, Switzerland has yet to grant official recognition to e-sports. However, given the significant strides in e-sports development within the Swiss territory, such formal recognition is anticipated in the near future. Conversely, certain European nations, such as Germany and France, have already bestowed e-sports with official sport status. Ukraine also stands among the countries that have conferred formal recognition upon e-sports.

REFERENCES:

Gough, C. (2022). Revenue of the global eSports market 2020-2025. Statista.com. In <https://www.statista.com/statistics/490522/global-esports-market-revenue/>

Quiles, R. R. (2018). The Little Legal Handbook for Esports Teams (2nd Ed.). Quelis Law. In <https://www.esports.law/ebook.html>

Федосов Денис Володимирович – незалежний дослідник

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ КІБЕРСПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Наразі кіберспорт в Україні та у світі активно розвивається на рівні держави, бізнесу та суспільства загалом. Великі інвестиції спрямовуються у розвиток кіберспортивної інфраструктури, що створює значний потенціал для зростання цієї галузі в нашій країні. Українські гравці часто беруть участь у геймерських турнірах і, вигравши, отримують призові у іноземній валюті. Проте не всім відомо, що їм необхідно сплачувати частину або навіть повну суму податків в Україні та обов'язково декларувати свій дохід перед податковими органами, де вони мають реєстрацію [5].

Цей оподаткування призових здобутків на міжнародних турнірах не звільняє гравців від необхідності декларування цього доходу в Україні. Однак український податок може бути зменшений на величину вже сплаченого іноземного податку, що сприяє зменшенню фінансового тягаря для гравців і дозволяє коректно визначити їхні податкові зобов'язання у обох країнах. На даний момент Україна має сімдесят чотири міжнародних двосторонніх угоди з іншими державами, спрямовані на уникнення подвійного оподаткування [3].

Зокрема, якщо гравець є податковим резидентом України, то він повинен сплачувати податок на доходи фізичних осіб у розмірі 18% і військовий збір у розмірі 1,5% з іноземного доходу, який він отримує [4]. Ці правила визначені в відповідних розділах Податкового кодексу України. В разі недотримання цих правил може виникнути кримінальна відповідальність, включаючи штрафи та у визначених випадках конфіскацію майна, згідно зі статтею 212 Кримінального кодексу України [2].

Крім того, сума несплачених податків може бути стягнута державою через цивільний позов у кримінальному провадженні. Однак важливо відзначити, що сума українського податку може бути скоригована на суму вже сплаченого іноземного податку, що сприяє зменшенню фінансового навантаження на гравців і допомагає правильно оподаткувати їх дохід в обох країнах.

У випадку наявності чинної конвенції про уникнення подвійного оподаткування, податок, який був сплачений за кордоном, може бути зарахований в Україні. Для цього необхідно мати документ, що підтверджує суму отриманого доходу від виграшу та оплату податку з цієї суми за кордоном. В окремих випадках цей документ потребує легалізації, яка може включати апостиль для країн, що підписали Гаазьку конвенцію, або консульську легалізацію. Отже, важливо докладно перевірити всі вимоги щодо отримання податкової довідки для кожного конкретного випадку.

Слід враховувати, що у відсутності угоди про уникнення подвійного оподаткування між Україною та відповідною країною, гравець зобов'язаний сплатити податок як за кордоном, так і в Україні [1]. Таким чином, у випадку перемоги у будь-якому кіберспортивному турнірі за межами України з призовим фондом, спортсмен повинен отримати довідку від відповідної іноземної податкової служби та пе-

ревірити наявність відповідної угоди з Україною про уникнення подвійного оподаткування.

Після цього слід розрахувати суму податкового зобов'язання для сплати та подати декларацію в Україні, сплачуючи різницю належної суми. При цьому важливо враховувати офіційний курс Національного банку України на дату отримання доходу для розрахунку податку.

Кіберспортсмени часто починають свою кар'єру навіть до досягнення 18 років. У зв'язку з цим, оподаткування виграшів неповнолітніх гравців покладено на їхніх батьків, усиновителів, опікунів чи піклувальників.

Сучасне податкове законодавство України не передбачає спеціальних винятків для кіберспорту, проте спрощення процедур оподаткування та зменшення бюрократичних обтяжень, безсумнівно, сприяють розвитку цієї галузі. Здається, що після перемоги у війні з російськими загарбниками і з відповідною увагою з боку законодавців, кіберспорт може стати однією з найприбутковіших галузей розважальної індустрії. Це, у свою чергу, сприятиме поповненню державних та місцевих бюджетів у важливий період післявоєнної відбудови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кіберспортсмен в законі. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/press-room/deloitte-press/2021/esports-official-recognition.html>
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14> (дата звернення: 01.06.2022)
3. Як сплачувати податки геймерам. Мінфін, 2021. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/kak-platit-nalogi-za-pobedy-v-kompyuternyh-igrah/>
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n8462> (дата звернення: 01.06.2022)
5. Кіберспорт в Україні розвивається з шаленою швидкістю. Techiiia. URL: <https://techiiia.com/ua/news/kibersport-v-ukrayini-rozvivayetsya-z-shalenoyu-shvidkistyu>

НА ПОЧАТКУ НАУКОВОГО ШЛЯХУ

Білошкурський Микола – студент 1 курсу
ЦГЮ Національного університету «Одеська
юридична академія»; науковий керівник –
д.ю.н., професор Давидова І. В.

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА РОЗВИТОК СПОРТИВНОГО ПРАВА

Від здобуття незалежності спорт в Україні успішно розвивався, а спортивне право, в основу якого закладений захист і регулювання правовідносин між суб'єктами сфери фізичної культури і спорту, постійно вдосконалювалося з метою гармонізації вітчизняного законодавства з нормативними актами міжнародних спортивних організацій. Проте, в останні роки, внаслідок карантинних обмежень, упроваджених для подолання наслідків пандемії COVID–19, а з 24 лютого 2022 року – повномасштабного вторгнення Російської Федерації на суверенну територію України, розвиток українського спорту, як і спортивного права, якщо і не зупинився, то однозначно сповільнився. Тож, у зв'язку з останніми кризовими подіями, актуалізуються проблеми розвитку спортивного права і юридичного забезпечення сфери фізичної культури і спорту.

На розвиток спортивного права впливає багато чинників. Так, М. Ткалич, І. Давидова і Ю. Толмачевська впевнені, що одним із негативних чинників впливу на спортивну систему, а відповідно, й спортивне право, є відсутність економічного розвитку спорту, тобто те, що після здобуття незалежності та у процесі транзиту національної економіки України з адміністративно-командної до ринкової системи, домінуюче становище у вітчизняному спорті продовжили займати держава та громадські організації, що в умовах ринкової економіки стало перешкодою для розвитку спортивного права [1, с. 386]. Р. Чередник також зазначає, що одним із негативних чинників розвитку спортивного права є відсутність великої кількості досліджень на цю тему, адже праву просто немає на чому ґрунтуватися [2, с. 273].

Тим не менше, найпоширенішими і такими, що мають найбільший негативний вплив на розвиток спортивного права в усьому світі, є саме явища допінгу та корупції у сфері спорту. При чому допінг ло-

гічно розглядати як одну зі складових корупції у спорті, а антидопінгову політику – важливою складовою антикорупційної політики. На думку Н. Микитюк, основною проблемою в антидопінговій політиці є те, що дуже складно окреслити межі дозволених речовин, а тому спортсмени часто вживають речовини, на які в законі прямої заборони не існує [3, с. 423]. Слід зауважити, що на законодавчому рівні протидіють цим чинникам як держава, так і громадянське суспільство. Так, розглядаючи допінг у розрізі юридичних норм, варто акцентувати увагу на ч. 12 ст. 37 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» яка декларує, що спортсмена можуть дискваліфікувати внаслідок використання допінгу, який є забороненим у спорті засобом. У свою чергу, ст. 52 цього ж закону, регулює антидопінгову діяльність у сфері фізичної культури та спорту, покладаючи обов'язки з протидії на державну установу «Національна лабораторія антидопінгового контролю» [4]. Також, антидопінгову діяльність регламентують Закон України «Про антидопінгову діяльність» [5], Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті» [6], Міжнародна конвенція боротьби з допінгом у спорті [7], Антидопінгова конвенція (ETS N 135) [8] тощо.

Досліджуючи явище корупції у спорті, перш за все, слід дати визначення поняття «корупція», приділити увагу неправомірній вигоді у спорті та розглянути шляхи боротьби з нею. На думку В. Самодай і Г. Ковтун, існують три основні трактування поняття «корупція»:

по-перше, під корупцією розуміється відхилення від норм права, загальних принципів моралі та службової етики, тобто, у широкому значенні – використання особою службових повноважень для особистого збагачення, у вузькому ж значенні – ухвалення особою протиправного рішення, що призводить до одержання певних благ іншою стороною, а особа при цьому має певну незаконну винагороду;

по-друге, корупція – це суспільне явище, яке показує міру неефективності наявних у державі правової системи та соціально-економічних інститутів;

по-третє, корупція – це стратегія поведінки особи, або групи осіб, соціальних груп, які мають на меті отримати перевагу від держави, зокрема, в бізнесі, управлінні, адмініструванні тощо [9].

На думку В. Гурковського та І. Климкової, в Україні корупція представлена насамперед у формі зловживання особами в органах державної влади. Цьому сприяють такі фактори, як: велика кількість

дозвільних документів, податків і зборів, низька ефективність і невідповідність правоохоронної системи та сектору безпеки новим, зовнішнім і внутрішнім вимогами, демократичним та європейським амбіціям України, широкі дозвільно-розпорядчі повноваження службових і посадових осіб, правовий нігілізм, відсутність ефективної просвітницької практики, надлишковий бюрократизм [10, с. 114].

Також однією із причин корупції загалом і в спорті зокрема можна виділити деформацію правосвідомості суб'єктів правовідносин.

Сучасне українське законодавство, а саме, ст. 364-1 Кримінального Кодексу України (далі – КК України) дає наступне визначення корупції, або ж неправомірної вигоди: «Під неправомірною вигодою слід розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав» [11].

Корупційні злочини в законодавстві України регулюються статтями 364, 364-1, 365-2, 368, 368-3, 368-4, 369, 369-2, 369-3 та 370 КК України [11], главою 13-А Кодексу України про адміністративні правопорушення [12], Законом України «Про запобігання корупції» [13] та іншими законами чи нормативно-правовими актами й міжнародними договорами, ратифікованими Україною.

Корупційний чинник впливу на спорт та спортивне право є проблемою глобального масштабу як України, так і світу. При дослідженні корупції у спорті особливої уваги заслуговують кейси, що стосуються міжнародних футбольних організацій, зокрема FIFA та UEFA. Так, у 2021 році Офіс генерального прокурора Швейцарії звинуватив колишнього президента Міжнародної федерації футболу (FIFA) Зеппа Блаттера в шахрайстві, привласненні або злочинній безгосподарності, а також у підробці документа, а колишнього президента Союзу європейських футбольних асоціацій (UEFA) Мішеля Платіні – у шахрайстві або участі у привласненні, злочинній безгосподарності як поплічника, а також у підробці документа. Це була справа на 2 мільйони швейцарських франків [14] – кейс корупції на найвищих щаблях влади у міжнародних спортивних організацій. Врешті-решт, З. Блаттер та М. Платіні були виправдані [15], але цей прецедент матиме тривалий вплив на антикорупційну політику у сфері міжнародного спорту.

Чемпіонат світу з футболу 2022 року в Катарі став причиною нової хвилі корупційних скандалів за лаштунками футболу. Як з'ясували

ЗМІ, представник Катару – Бін Хаммам – спочатку витратив більш ніж 200 тис. дол. США на 25 очільників африканських футбольних асоціацій, а згодом зробив подарунки ще 40 представникам африканського футболу, що суворо заборонено кодексом FIFA і, фактично, вважається неправомірною вигодою. Також, у ході проведення Чемпіонату, журналісти з'ясували, що ще в 2011 році, президент Франції Н. Саркозі (нині відбуває покарання за корупційний злочин) просив М. Платіні підтримати заявку Катару, а натомість Суверенний фонд цієї країни у тому ж році придбав футбольний клуб «Парі Сен-Жермен», інвестувавши у нього 2 млрд дол. США. Також цей фонд отримав право запустити у Франції телеканал BeIN Sports [16].

Отже, корупція у спорті існує в усіх країнах світу і її вплив на справедливість спортивних змагань є дуже негативним. Тому одним із пріоритетів спортивного законодавства є саме боротьба та повна ліквідація спортивної корупції в усіх її проявах.

Розглядаючи антикорупційне законодавство України, слід зазначити, що корупція у спорті регулюється Законом України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» [17], КК України, зокрема, ст. 369-3 [11], Законом України «Про фізичну культуру і спорт» [4] та іншими законами, нормативно-правовими актами й міжнародними договорами, ратифікованими Україною. Проте, на думку О. Гритенко, хоч ст. 369-3 і дозволяє на законодавчому рівні вирішувати питання протидії корупції у спорті, існує проблема з термінологією, зокрема відсутня нормативна регламентація стимулювання спортсмена відстоювати інтереси (свої, суспільства чи держави), неоднозначність у необхідності кримінально-правової охорони впливу на спортивний результат, проблема притягнення винних до кримінальної відповідальності, а також кваліфікації дій спортсменів (наприклад, у випадку використання третіх осіб), потребують додаткового вдосконалення [18, с. 84].

Тож, щоб протидіяти корупції в цілому та в спорті зокрема, слід насамперед удосконалити законодавчу базу, розробити більш вдалу термінологію, визначити доцільні та справедливі види покарань залежно від ситуації, крім того, уникнути прогалів і будь-яких натяків на можливість трактувати закон різними способами, налаштувати механізм притягнення до відповідальності винних, а також спрямувати зусилля держави на контроль за дотриманням удосконалених законів.

Також, на думку Є. Харитонова, О. Харитонової, Т. Харитонової, Д. Колодіна і Ю. Толмачевської, одним із способів протидії корупції є свобода засобів масової інформації, а також забезпечення права людини та громадянина на власну думку [19, с. 480]. При цьому А. Приходько доводить необхідність влади народу – можливість кожного впливати на нормотворчі процеси в країні, у тому числі на реформування антикорупційних органів України та всебічно протидіяти корупції [20, с. 201].

Д. Михайленко пропонує диференціацію режимів правового регулювання протидії корупції. Так, диференціацію кримінальної відповідальності слід розуміти як здійснюваний законодавцем розподіл форми, виду й обсягу обов'язку особи, підставами якої є типова ступінь суспільної небезпеки діяння й типова характеристика особи винного, а його результатом – фіксацію скоєного поділу заходів правового характеру, що підлягають застосуванню до винної особи, і можливості звільнення від відповідальності [21, с. 86].

Отже, корупція та її вплив на світовий спорт в цілому і спорт України зокрема, а особливо на спортивне право, є глобальною проблемою та суттєвим чинником негативного впливу на процес розвитку спортивного законодавства та правових норм. Першочерговою метою формування і реформації спортивного права України, передусім, має бути саме протидія та запобігання всім можливим корупційним злочинам у сфері спорту, а також контроль держави за одержанням неправомірної вигоди посадовими особами та притягнення їх до відповідальності. Законодавство не повинно містити будь-яких прогалин чи можливостей трактування законів інакше, ніж це закладено законодавцем, також у законі повинні бути прописані виключно справедливі та систематизовані покарання. Задля протидії корупції в спорті слід залучати не тільки органи державної влади, а й громадянське суспільство. Контроль спортивної сфери слід поступово відокремлювати від держави та громадських організацій, зважаючи на те, що Україна має ринкову, а не планову економіку. Також, проблеми допінгу та недобросовісного допінг-контролю теж цілком можна розглядати як одну із складових корупції в спорті, а отже, доцільно спрямувати законодавство також і на протидію допінгу, адже це перешкоджатиме корупційним діям і підвищить рівень довіри до спортивних змагань усіх рівнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Tkalych M., Davydova I., Tolmachevska Yu. Current state and prospects of development of the sports system of Ukraine: Legal aspects. *Retos*. 2020. No. 38. P. 385–389. DOI: <https://doi.org/10.47197/RETOS.V38I38.76997>
2. Чередник Р. В. Становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю. П. Аленін та ін., НУ ОЮА. Одеса : Фенікс, 2011. Вип. 42. С. 272–280. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/1048?locale-attribute=uk>
3. Микитюк Н. С. Антидопінгова політика та її регулювання у спорті. Проблематика застосування. *Молодий вчений*. 2019. № 9(73). С. 422–426. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-9-73-91>
4. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
5. Про антидопінгову діяльність у спорті : Закон України від 26.01.2022 р. № 2011-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-20#Text>
6. Про антидопінговий контроль у спорті : Закон України від 07.02.2017 р. № 1835-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-19#Text>
7. Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті : ратифіковано Законом від 03.08.2006 р. № 68-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_007#Text
8. Антидопінгова конвенція (ETS N 135) : ратифіковано Законом від 15.03.2001 р. № 2295-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_228#Text
9. Самодай В. П., Ковтун Г. І. Корупція: загрози та наслідки для соціуму. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-67>
10. Гурковський В., Климкова І. Шляхи реалізації антикорупційної політики України. *Публічне урядування*. 2016. № 4(5). С. 110–124. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/699>
11. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
13. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
14. Корупція у футболі: Блаттера і Платіні звинувачують у незаконній виплаті понад 2 мільйонів доларів. *Радіо Свобода*. 02.11.2021. URL: <http://www.radiosvoboda.org/a/news-football-blatter-platini-korupcija/31541693.html>

15. Поліщук В. Екс-керівників ФІФА та УЄФА виправдали у справі про корупцію. *РБК-Україна*. 08.07.2022. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/eks-rukovoditeley-fifa-uefa-opravdali-delu-1657269888.html>
16. Павлиш О. Спочатку Росія, потім Катар. Далі – КНДР? Як Чемпіонат світу – 2022 викрив корупцію в ФІФА. *Економічна правда*. 19.11.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/11/19/694015/>
17. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань : Закон України від 03.11.2015 р. № 743-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19#Text>
18. Гритенко О. А. Деякі спірні питання кримінально-правової протидії корупції у сфері спорту. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 82–86. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.1-2.15>
19. Kharytonov E., Kharytonova O., Kharytonova T., Kolodin D., Tolmachevska Y. Human rights as the basic value of the concept of private law in modern Europe. *Amazonia Investiga*. 2019. Vol. 8. No. 20. P. 477–485. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/177>
20. Приходько А. А. Адміністративно-правове забезпечення запобігання та протидії корупції в Україні за умов євроінтеграції : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпропетровськ, 2020. 485 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/dissertations/33/d3.pdf>
21. Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 582 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/156902976.pdf>

Вайдич Станіслав – студент 1 курсу
магістратури ФААД Національного
університету «Одеська юридична академія»;
науковий керівник – доц. Кривенко Ю. В

ПИТАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я СПОРТСМЕНІВ В БОРОТЬБІ ЗІ ВЖИВАННЯМ ЗАБОРОНЕНИХ РЕЧОВИН В СПОРТІ

Досліджуючи питання охорони здоров'я спортсменів в боротьбі зі вживанням заборонених речовин в спорті, треба дослідити поняття спортивного права України і як законодавство України регулює відносини питання охорони здоров'я спортсменів в спорті.

Спортивне право – одна з найновіших галузей права, яка лише починає розвиватися в Україні. Проте, в решті країн світу – це серйозна і самодостатня галузь права, яка існує багато років. Сьогодні для юридиспруденції залишається проблемним визначення місця спортивного права в правовій системі України. Це, в свою чергу, ускладнює процес вдосконалення правових норм, що регулюють спортивні правовідносини, переважна більшість яких залишається нерегламентованою в українському законодавстві.

Значення спорту для сучасного суспільства, широта та спектр проблем його правового регулювання, ускладнення його структури, розширення функцій, обумовили потребу формування нової самостійної комплексної галузі права – спортивного, яка гармонізувала б розрізнений, але величезний за обсягом масив нормативно-правових актів у сфері фізичної культури та спорту. В державах Західної Європи ще з 1990-х рр. спортивне право виокремлене як самостійна комплексна галузь права, навчальні заклади готують спеціалістів у даній галузі, створені різні спортивні судові інстанції. В Україні ж спортивне право перебуває на стадії формування, при цьому воно знаходиться на стику багатьох галузей права, серед яких адміністративне, цивільне, трудове. У зв'язку з тим, що центральне місце в спорті займає здоров'я людини, визначене ст. 3 Конституції України найвищою соціальною цінністю, а також тим, що сьогодні в спорт інвестуються великі суми коштів, створення системи правових норм, які будуть регулювати спортивні правовідносини є важливим завданням законотворців. Необхідна чітка нормативна регламентація правового статусу спортсмена, процедури спортивного арбітражу, особливостей захисту прав та інтересів суб'єктів спортивних правовідносин. Необхідність виділення спортивного права в окрему галузь права підтверджує переважна більшість дослідників даної проблеми.

Джерелами спортивного права в Україні є Конституція України, Закони України «Про фізичну культуру і спорт», «Про антидопінговий контроль у спорті», «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» та ін. Норми спортивного права також закріплюють ряд підзаконних нормативно-правових актів, міжнародно-правових актів у галузі спорту та фізичної культури, Укази Президента України («Про державну підтримку розвитку фізичної культури і спорту в Україні», «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту»), Постанови

ви Кабінету Міністрів України («Про утворення центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»). Важливим джерелом спортивного права також є правовий звичай, санкціонований державою, який набуває внаслідок цього загальнообов'язкового значення. Серед них можна виділити такі звичаї, як ведення чесної гри, змагальність, рівність.[1]

Конституція України є основним законом держави, котрий закріплює в собі фундаментальні засади державного та суспільного ладу, проте, серед норм Конституції України, які стосуються спорту, можливо виділити ст. 3, що визначає життя і здоров'я людини найвищою соціальною цінністю у державі, ст. 49, яка закріплює обов'язок за державою дбати про розвиток фізичної культури і спорту.[2]

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» в зв'язку з відсутністю єдиного кодифікованого акту в сфері спортивно діяльності, є одним з основоположних нормативно-правових актів цієї галузі, який визначає правові, соціальні, економічні та організаційні основи фізичної культури та спорту в Україні, участь державних органів, посадових осіб, а також підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності в зміцненні здоров'я громадян, досягненні високого рівня працездатності та довголіття засобами фізичної культури і спорту.[3]

В питанні дослідження законодавства України, що регулює питання охорони здоров'я спортсменів в боротьбі зі вживанням заборонених речовин в спорті можна відмітити Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті» відповідно до положень якого на території України організація та здійснення антидопінгового контролю в спорті проводиться з дотриманням вимог антидопінгового Кодексу Олімпійського руху та покладається на Національний антидопінговий центр з лабораторією антидопінгового контролю у його складі, який створюється Кабінетом Міністрів України. Встановлення факту вживання спортсменом допінгу, відповідно вимогам антидопінгового Кодексу Олімпійського руху та компетентних органів спортивних організацій, веде за собою застосування санкції, що можуть проявлятися у вигляді попередження, визнання недійсними спортивних результатів, позбавлення спортивних медалей чи призів, виданих у натуральній або грошовій формі, тимчасова чи довічна заборона брати участь у спортивних змаганнях, тощо. Україною було ратифіковані міжнародні конвенції, які ми відносимо до джерел спортивного пра-

ва, та в розібранні питання теми дослідження, Україною були ратифіковані такі конвенції:

- «Про ратифікацію антидопінгової конвенції»;[4]
- «Про ратифікацію додаткового протоколу до антидопінгової конвенції»;[5]
- «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті». [6]

Визначаючи вплив форм міжнародного спортивного права на правову систему України слід враховувати низку аспектів. Міжнародні договори в сфері спортивної діяльності, як правило, є результатом узгодженого волевиявлення держав-учасниць. В загальному вигляді договорами є угоди держав відносно вмісту договірних норм і визнання таких норм як юридично обов'язкових. До таких визнаних юридичних документів можемо віднести:

- Всесвітній Антидопінговий Кодекс – є основоположним і універсальним документом, на якому ґрунтується Всесвітня антидопінгова програма в спорті. Мета Кодексу полягає в підвищенні ефективності боротьби з допінгом у світі шляхом об'єднання основних елементів цієї боротьби. Для досягнення ефективної взаємодії з тих питань, у яких потрібна однастайність, Кодекс містить доволі конкретні положення; водночас він досить універсальний у тих випадках, коли потрібний гнучкий підхід до питань застосування на практиці принципів боротьби з допінгом. Кодекс розроблено з урахуванням принципів пропорційності і прав людини;
- Міжнародний стандарт з терапевтичного використання (МСТВ) Всесвітнього антидопінгового агенства є обов'язковим документом, який розроблений як частина всесвітньої антидопінгової програми. У випадку будь яких розбіжностей між англійською та французькою версіями, англійська версія матиме перевагу.[7]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Моргунов О. А. Поняття та система джерел спортивного права [Електронний ресурс] / О. А. Моргунов // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 624 – 629. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11moadcp.pdf>

2. Конституція України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт»: від 24.12.1993 р., № 3808-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 80.
4. Закон України «Про ратифікацію антидопінгової конвенції» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 19. – Ст. 92.
5. Закон України «Про ратифікацію додаткового протоколу до антидопінгової конвенції» // Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 1 – Ст. 2.
6. Закон України «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті» // Відомості Верховної Ради України – 2006 – № 41 – Ст. 353.
7. Офіційний сайт НАДЦ України – Режим доступу: <https://nadc.org.ua/>

Мамедова Вікторія – студентка 1 курсу
магістратури ФААД Національного
університету «Одеська юридична академія»;
науковий керівник – доц. Кривенко Ю. В.

СТАНОВЛЕННЯ СПОРТИВНОГО ПРАВА ЯК КОМПЛЕКСНОЇ ГАЛУЗІ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Актуальність даної теми обумовлюється кількома чинниками, а саме зростання ролі комплексного правового регулювання, яке на сьогодні є однією з основних тенденцій розвитку сучасного українського законодавства.

Спорт – це дуже важлива сфера у суспільному житті. Це одна з основ зміцнення та збереження здоров'я кожної людини. Все більше привертають уваги спортивні змагання. У спорт вкладають люди чимало коштів та з кожним роком все більше. З'являється потреба в правовому регулюванні стосунків у сфері спорту. З кожним роком підвищуються вимоги щодо організації спортивних заходів. У країнах ЄС питання спортивних відносин та питання спортивного права як галузь, досить часто використовується в теорії та на практиці.

В Україні практично відсутні роботи щодо проблематики спортивного права. Недостатня кількість наукових досліджень – є однією з причин неналежного розвитку спортивного права в Україні. На даний час, спортивне регулювання має узагальнений характер, а саме оціночні критерії.[3]

Хотілося б зазначити, що коло правовідносин, завдяки яким охоплюється сфера спортивного права – є доволі широким. Прикладами можуть слугувати фізична культура і спорт в Україні як об'єкт правового регулювання або правове регулювання професійного спорту в Україні. Також яскравим прикладом може бути правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності та регулювання трудових та соціальних відносин в спортивному праві. Додатково хотілося б зазначити організаційно правові основи державного управління фізичною культурою і спортом. Не мало важливу роль будуть підігравати питання щодо регулювання податкових відносин в сфері спорту, а також право інтелектуальної власності в сфері спортивної діяльності. [4]

Законодавством передбачається виникнення прав та обов'язків на підставі укладеного договору або через акт застосування права – щодо предмету спортивного права. Також слід зазначити, що є рекомендаційні норми органів державної влади, на які варто звернути увагу в здійсненні спортивної діяльності.[3]

Також потрібно зазначити, що спортивне право перебуває на стадії формування, проте чимало принципів, основоположні засади та функції виражають та визначають його суть.[5]

Загальноправовим принципом є – принцип законності. Хотілося б зазначити, що спортивна діяльність повинна здійснюватися винятково в межах умов існуючого законодавства та держава повинна забезпечувати законність правових актів у сфері спортивного права.[1]

Принцип вільної економічної діяльності. Свобода економічної діяльності включає в себе право суб'єкта розпочинати спортивні правовідносини та вести спортивну діяльність у законній формі.

Хотілося б зазначити, щодо принципу державного регулювання ринкових відносин. Однією з основних проблем – є дотримання певного балансу приватних інтересів учасників спортивної діяльності та публічних інтересів держави і суспільства.

Щодо принципу свободи договору, хотілося б зазначити, що суб'єкти, котрі представлені у спортивній діяльності, мають право вибрати договір та укласти його. Це все повинно здійснюватися на законних підставах.[1]

Відповідно до функцій, то хотілося б виділити дві основні : регулятивна та охоронна.

У свою чергу регулятивна функція полягає у регламентації спортивних відносин, так як в основу регулятивної функції входять дозволяючі та зобов'язуючі юридичні норми.

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» не можна розглядати як основний законодавчий акт, так як він встановлює тільки принципи та норми, проте узагальнені.[2]

Таким чином, можна зробити висновок, що спортивне право є особливою галуззю законодавства України. Ця галузь регулює дуже обширне коло правосуб'єктів та правовідносин. Прикладом може слугувати спортсмени, клуби, тих осіб, котрі займаються організацією змагань, продажом трансляцій, продажом сувенірної продукції, тощо. Так, як спортивне право в Україні знаходиться на початковому рівні формування, можемо стверджувати, що це право з часом буде на рівні з податковим, військовим, трудовим та іншими. Схиляючись на те, що спортивне право розвинене в країнах ЄС, можна зробити висновок, що це право буде розвиватись та удосконалюватись і в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Апаров А. М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. 2017.

Режим доступу: <http://heraldlaw.onu.edu.ua/article/view/126479>

2. Закон України «Про фізичну культуру та спорт». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

3. Становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України. Чередник Р. В..2019 – 272с.

4. Спортивне Право. Ознаки Самостійної Галузі. URL: https://yurincom.com/legal_practice/analitchna_yurysprudentsiia/sportyvne-pravo-oznaky-samostijnoi-haluzi/

5. Сердюков А. В. К Питання про кодифікацію спортивного законодавства 2010. – С. 54 – 56.

*Новосад Владислав – студент 3 курсу ЮФ
Львівського національного університету
імені Івана Франка, науковий керівник –
д.ю.н., доц. Яновицька Г. Б.*

ІСТОТНІ УМОВИ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ СПОРТСМЕНІВ

Сьогодні спорт відіграє важливу роль у формуванні молодого покоління держави. Більшість громадян країни, переважно віком до 30 років, є професійними спортсменами або фанатами того чи іншого виду спорту. Така висока зацікавленість, в свою чергу, породжує для них велику кількість ризиків як фізичного, так і психологічного характеру. Більше того, залученість дедалі молодших осіб у професійному спорті створює обов'язок постійного контролю за їх здоров'ям. У свою чергу така залученість може призвести до настання несприятливих для особи наслідків: ушкоджень, каліцтва і т.д. У зв'язку з цим, виникає важливе питання щодо охорони здоров'я спортсмена, адже контракти, які укладаються у спортивній сфері здебільшого не обумовлюють цього. На нашу думку, однією із гарантій захисту спортсмена на випадок втрати працездатності внаслідок отриманої травми має бути договір страхування спортсменів.

Сучасні законодавчі підходи визначають дві форми страхування для окремих категорій спортсменів: обов'язкове державне страхування спортсменів та добровільне страхування.

Зі змісту ст. 7 Закону України «Про страхування», одним з видів обов'язкового страхування визнається страхування спортсменів вищих категорій [1], а в ч. 2 ст. 43 профільного закону [2] передбачається відсилка до порядку, затвердженого Кабінетом міністрів України. Постановою Кабінету міністрів України від 31 травня 1995 року із наступними змінами встановлено порядок та умови обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій, де розкривається здійснення такого страхування. Окрім того, визнання спортсменів представниками конкретної професії має значити включення їх до програми обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків і професійних захворювань та поширення дії Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» про гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, від

нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, охорони життя та здоров'я [3].

Аналізуючи судову практику, слід звернути увагу на те, що за державного страхування відповідним спортсменам досить складно отримати страхову суму відразу. Це впливає із наступних факторів: а) державне фінансування страхової суми може не проводитись у зазначений строк через те, що кошти, які були передбачені для цих виплат були вичерпані; б) важко не погодитись з тим, що діяльність спортсменів є доволі специфічною, виходячи із норм трудового законодавства, а тому на практиці постають багато питань з віднесенням цієї діяльності до трудової; в) попри незліченну кількість законодавчо визначених понять, терміно-поняття «спортсмен» досі немає законодавчого тлумачення, а тому на практиці виникають спори щодо встановлення цього суб'єкту, який, по суті, для цього договору є спеціальним [5].

Поряд з тим, добровільне страхування спортсменів видається більш ефективним з боку захисту законних інтересів страхувальника та свободою визначення умов цього договору. Важливим у цьому аспекті вважаємо дослідження істотних умов договору страхування спортсменів.

Зміст істотних умов договорів страхування спортсменів повинні відповідати перш за все положенням Цивільного кодексу України (зокрема, глави 67), інших законів України та підзаконних актів.

Враховуючи ст. 982 ЦК України істотними умовами договору страхування є предмет договору страхування, страховий випадок, розмір грошової суми в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату у разі настання страхового випадку (страхова сума), розмір страхового платежу і строки його сплати, строк договору та інші умови, визначені актами цивільного законодавства. Поряд із загальними нормами ЦК про істотні умови договору страхування спеціальні норми щодо умов договору страхування викладені в Законі України «Про страхування».

Зокрема, розглядаючи предмет договору страхування слід виділити те, що його зміст передбачається у ст. 980 ЦК України. Відповідно предметом є майнові інтереси, які не суперечать закону і пов'язані з 1) життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням (особисте страхування); 2) володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування); 3) відшкодуванням шкоди,

завданої страхувальником (страхування відповідальності). Такі ж вимоги щодо предмету визначені постановою Кабінету міністрів України N 378 від 31 травня 1995 року. Попри це, характерним для цього виду договору є особисте страхування, що пов'язане із спеціальним суб'єктом страхувальника – спортсменом або особи, що професійно займається спортом та впливають із найбільш поширеного виду страхування професійних спортсменів – страхування від нещасних випадків.

Щодо страхового випадку, то тут слід виходити з того, що він повинен визначатись не тільки подією, яка може відбутись із спортсменом під час участі його у спортивному змаганні, а ще й впливати з його підготовки до змагання. Багато випадків одержання травм трапляються під час тренування спортсмена перед участю в змаганнях. Як показує практика укладення договорів цієї форми страхування, то страховик зазвичай обмежується рамками страхового випадку на певних змаганнях, естафетах тощо. На нашу думку, такі умови страхового випадку порушують законні, страхові інтереси спортсмена, оскільки повинна страхуватися подія, яка сталась під час здійснення та реалізації ним своєї спортивної функції незалежно від участі у змаганнях. Тобто, під час проведення спортсменом тренування, яке не є ще безпосереднім змаганням, отримання травм повинно охоплюватись страховим випадком.

Важливим питанням є визначення грошової суми, оскільки саме вона покликана покрити ризики, пов'язані з тимчасовою непрацездатністю, інвалідністю і смертю спортсмена. На нашу думку, таке визначення суми страхового платежу повинно бути обумовленим декількома факторами. Серед них, оптимальними вважаємо вид спорту та спосіб участі в ньому. Щодо виду спорту, то тут слід брати до уваги рівень ризику отримання травм. Порівнюючи бокс та плавання очевидно, що більший ризик є в боксера, аніж у плавця. Їх можна поділити на дві основні групи: а) види спорту, обумовлені високим рівнем ризику (до них можна віднести: автомобільні перегони, альпінізм, змішані бойові мистецтва і т.д.); б) види спорту, обумовлені низьким рівнем ризику (плавання, аеробіка, настільний теніс і т.д.). Ще одним важливим аспектом визначення страхової суми є спосіб участі спортсмена в окремих видах спорту. Такої думки притримується і Ю. Суха, яка обумовлює те, що при укладенні договору страхування умови страхування (сума страхового платежу) буде відрізнятися в

учасників спортивного змагання. Відтак, у професійному боксі задіяні три судді, два з яких спостерігають за поєдинком на рингу, інший суддя (головний суддя) безпосередньо знаходиться в центрі подій, тобто на самому рингу. З цього робимо висновок, що сума страхового внеску головного судді буде набагато вище, ніж у двох інших суддів [4].

Щодо строків договору страхування спортсменів, то тут слід виходити із двох конструкцій: а) строк не обумовлений певною подією; б) строк обумовлений певною подією (змаганням). На нашу думку, строк цього договору не повинен обмежуватись лише змаганням, про що було зазначено вище. З іншої позиції, не всі види спорту під час підготовки до змагань є ризиковими. Це, зазвичай, види спорту з низьким ризиком. Відтак, плавець може обумовити строк лише певним змаганням, адже під час них є велика ймовірність отримання травми через фізичні та психологічні аспекти. Попри це, види спорту з високим рівнем ризику не можуть укладатись зі строком, який обумовлений певною подією. Це пов'язано із ризиком отримання травм ще на стадії підготовки до цієї події. Такий договір не буде охороняти сукупність інтересів спортсмена, пов'язаних з охороною його здоров'я. У видах спорту з високим ризиком законодавцю потрібно ввести норму, щодо обов'язкового укладання договору страхування відповідного спортсмена на строк, що охоплюється не лише подією (змаганням), але й підготовкою до нього. Це призведе до збільшення гарантій захисту здоров'я спортсменів та врегулює відносини, пов'язані не лише зі строками, але й страховим випадком.

Щодо інших умов, визначених актами цивільного законодавства, то слід сказати, що на сьогодні законодавцем достатньо не врегульовані відносини страхування спортсменів окрім тих, які підпадають під обов'язкове державне страхування спортсменів вищих категорій. Це призводить до багатьох неоднозначних пропозицій страховиків на ринку страхових послуг України та породжує різноманітне тлумачення істотних умов договору страхування спортсменів.

Отож, як вбачаємо, на сьогодні є багато прогалин у законодавстві та суперечностей у правовій доктрині стосовно змісту істотних умов договору страхування спортсменів. Нами висвітлено окремі проблемні питання, щодо договору страхування спортсменів, пов'язані із визначенням страхового випадку, розміру страхової суми та строків договору.

ЛІТЕРАТУРА:

[1] Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 року, із наступними змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18

[2] Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 грудня 1993 року, із наступними змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14

[3] Полянський А. О. Правові проблеми регулювання праці професійних спортсменів в Україні. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». 2011. № 16. С. 47–53.

[4] Суха Ю. С. Деякі питання правового регулювання відносин страхування у професійному спорті. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. № 21. С. 275–279.

[5] Судова практика розгляду цивільних справ, що виникають з договорів страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua /clients/vs.nsf/3adf2d0e52f68d76c2256c080037bac9/ab5e8816c6475569c2257905003047c1?OpenDocument>

Овчиннікова Олександра – студентка 3 курсу
ФААД Національного університету «Одеська
юридична академія»; , науковий керівник –
доц. Галупова Л. І.

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СПОРТИВНІЙ ІНДУСТРІЇ

Питання захисту прав інтелектуальної власності дедалі частіше привертає до себе увагу науковців, практиків та просто пересічних громадян, які так чи інакше стикаються зі сферою інтелектуальної власності в повсякденному житті. Стаття 418 Цивільного кодексу України містить таке визначення права інтелектуальної власності: «це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом» [1]. У зв'язку з розвитком суспільних відносин, поряд зі звичними для нас матеріальними об'єктами додатково виникли нові об'єкти – результати інтелектуальної, творчої діяльності.

Спорт є важливою складовою життя будь-якої здорової людини. Право на заняття спортом, це буквально реалізація особою свого конституційного права на здоровий спосіб життя. Тому питання захисту прав інтелектуальної власності в цій сфері є актуальним та надзвичайно важливим.

Сфера спорту в останні десятиліття, особливо професійний спорт, трансформувалася в дуже комерціалізовану галузь у зв'язку з появою нових видів спорту та зростанням кількості нових спортивних клубів. Це продукт, на якому компанії заробляють мільйони, проте не завжди дотримуючись усіх норм законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Тому захист різних видів об'єктів інтелектуальної власності в спортивній індустрії тільки сприятиме стабільному економічному розвитку даної галузі. Це стосується захисту торгівельної марки, імені, образу, зображення спортсмена (іміджу), спортивного одягу, оригінальних спортивних виступів на змаганнях, записках цих виступів, трансляцій тощо.

Суттєвий вплив на розвиток і регулювання охорони об'єктів прав інтелектуальної власності у спортивній діяльності здійснюють міжнародні нормативно-правові акти. До прикладу можна навести Найробський договір про охорону олімпійського символу, до якого Україна приєдналася у 1998 році. Договором визначено, що сторонні фізичні та юридичні особи не можуть використовувати олімпійську символіку в комерційних цілях.

Важливо зазначити, що в спортивній сфері використовуються всі інститути права інтелектуальної власності, передбачені Цивільним кодексом України: інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту і виробленої ними продукції, інститут авторського права і суміжних прав, інститут патентного права, окремі об'єкти права інтелектуальної власності.

До об'єктів авторського права можна віднести хореографічні твори, які використовуються в багатьох видах спорту, а саме: в художній гімнастиці, акробатиці, спортивних танцях тощо. Важливою характеристикою тут є саме певна зв'язка рухів, яка і є хореографічним твором, і як наслідок підлягає охороні як об'єкт права інтелектуальної власності. Частіше зазначені твори виконуються з музичним супроводом, що визначає ще один аспект можливого порушення майнових прав власників музичних творів, правова охорона яких ще не закінчилась, адже відповідно до Закону України «Про авторське право і

суміжні права» строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір триває протягом усього життя автора і спливає через 70 років після його смерті [2].

Окремим аспектом прав інтелектуальної власності в спортивній індустрії є спортивна реклама. Така реклама включає в себе багато різноманітних об'єктів прав інтелектуальної власності одночасно, що є ширшим полем для порушення прав на ці об'єкти. Зокрема, в рекламі одночасно можуть міститись об'єкти патентного права разом з різноманітними торгівельними марками та комерційними найменуваннями.

Не менш важливим аспектом охорони прав інтелектуальної власності в спортивній сфері є охорона на об'єкти патентного права. Корисні моделі і промислові зразки – невід'ємна частина спортивної діяльності, адже виробники спортивних товарів завжди створюють безліч нових спортивних знарядь, які обов'язково мають відповідати двом основним вимогам – новизна і промислова придатність. Патенти сприяють технічному прогресу, в результаті чого вдосконалюється спортивний інвентар. Проте мова йде не лише про інвентар, сюди також можна віднести одяг зі спеціальної тканини, спеціальне спортивне взуття тощо.

Важливо розглянути також таке поняття як «патентне рейдерство». Використання товарного знаку в спортивній сфері дуже поширене, адже спортивна атрибутика і символіка найчастіше продається саме завдяки цьому. На практиці існує безліч справ, у яких одна компанія – рейдер, реєструє товарний знак дуже схожий, майже ідентичний, товарному знаку добросовісного відомого підприємця. За рахунок цього порушник отримує величезний дохід, який повністю ґрунтується на довірі споживачів до підприємця, що вже завоював їх визнання. Власники спортивних брендів повинні ретельно слідкувати за використанням їх товарного знаку іншими суб'єктами підприємства.

Найбільш розповсюдженим порушенням прав інтелектуальної власності в спортивній індустрії є незаконне використання торгівельних марок. Стаття 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» визначає, що знак для товарів та послуг – це позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб [3]. Загалом, торговельні марки ділять на декілька видів: словесні, зображувальні, комбіновані та звукові [4, с.101].

Усім відомим прикладом зображувальної торгівельної марки в спорті є логотип колишнього гравця НБА Майкла Джордана, що є одним з найвідоміших брендів.

Основними формами захисту прав інтелектуальної власності в спортивній сфері є юрисдикційна та неюрисдикційна. Неюрисдикційна – це форма, яка ґрунтується на самозахисті особою своїх прав і законних інтересів, без звернення до компетентних органів. Юрисдикційна – це форма, яка передбачає звернення до уповноважених державою органів за захистом і поділяється на загальну і спеціальну. Загальна передбачає безпосередньо захист прав та інтересів особи в судовому порядку, а спеціальна використовується лише в передбачених законом випадках в адміністративному порядку. Найбільш ефективною формою захисту звичайно є судовий захист прав інтелектуальної власності, передбачений низкою нормативно-правових актів. Зокрема, Цивільний кодекс України містить положення в статті 432, відповідно до якого кожна особа може звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності [1]. Порушення в сфері спорту в цьому випадку не є винятком.

Отже, можна зробити висновок, що захист прав інтелектуальної власності в спортивній індустрії має свої особливості, які зумовлені новизною як самої галузі права, так і входженням спорту в сферу регулювання права інтелектуальної власності. Більшість інститутів права інтелектуальної власності використовуються в спортивній сфері, а їх роль з кожним роком все зростає. Найбільш поширені порушення, що виникають в цій сфері такі: порушення, пов'язані з використанням об'єктів авторського права та суміжних прав; використання чужих товарних знаків; незаконне використання торгівельних марок тощо.

Найпопулярнішою формою захисту особою своїх прав інтелектуальної власності у спортивній індустрії залишається звернення до суду, хоча законодавством передбачена низка інших форм, зокрема медіація та арбітраж. Законодавча база в Україні певною мірою регулює зазначені в роботі питання, проте все ж потребує вдосконалення за європейськими стандартами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 5 жовтня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 26.10.2023).

2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX : станом на 15 квіт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 26.10.2023).

3. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII : станом на 27 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 26.10.2023).

4. Воронов К. М. Проблемні питання охорони права інтелектуальної власності у спорті [Електронний ресурс] / К. М. Воронов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. – 2021. – Вип. 64. – С. 98-102. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2021_64_20

*Плачинда Анастасія – студентка 1 курсу
ФААД Національного університету «Одеська
юридична академія»; , науковий керівник –
доц. Бабич І. Г.*

CORPUS LURIS CIVIL I РЕЦЕПЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ФОРМУВАННЯ СЬОГОДЕННЮГО

Римське право є основою для формування законодавства, воно залишається основним регулятором та першоосною при створенні цивільного права. Попри те, що Corpus juris civilis був зібраний ще в VI столітті все ж таки, Юстиніан прагнувши встановити стабільний державний порядок, сформував комісію, що зайнялася питанням створення Зводу цивільного права. Таким чином, було створено знану правову систему країн Європейсько континенту, але після цього довготривалий час його не використовували і лише XIV-XV ст. тексти відновили та почали масово застосовувати.

Поступово відбувається закріплення та відродження вже утвореної правової системи. Внутрішня політика Юстиніана I передбачала створення централізованого апарату управління, нормативно – правових актів. Спочатку він поставив за мету лише розгляд та реформування конституцій, за останнє століття, але потім дійшов висновку, змінити підхід і переглянути вже існуючі акти, що дало змогу утворити систему теперішнього сучасного законодавства.[1 с. 212-215] Якщо звернутися до ст. 1 ЦК України, воно розглядає майнові та особисті немайнові відносини. Римське право проявляло себе не лише

на законодавчому рівні, але й також відіграло важливу роль при еволюції правосвідомості.

Після падіння Римської імперії, римське приватне право було майже забуте, однак у деяких частинах Європи продовжувало своє діяння у церковних судах. Саме завдяки тому, що римська церква змогла зберегти аспекти про знання що впливали з *Corpus Iuris Civilis*, вона була спроможна на високому рівні розглядати такі справи, як право на майно, шлюбні відносини та , спадщина. [2 с. 20]

Сьогодні, розглядаючи цивільне законодавство помітно, що європейські країни взяли досить структурні аспекти з римського права в регулюванні та усуненні прогалин у цивільному праві.[5]

Коли римське право почало поширюватися в Європі воно зазнало вплив зі звичаєвого права. Для мети данного дослідження, доцільним здається розглянути правове регулювання в римському приватному праві і в сучасному цивільному праві правовідносин: сімейних, зобов'язальних, правовідносин, які виходять із права власності, спадкові правовідносини.

У римському приватному праві, був розроблений інститут – набуття права власності за набувальною давністю. Якщо, особа, довготривало володіла власністю, але не була власником, то вона могла отримати право власності. Здобути це право можна було лише за певних умов: *res habilis* (на річ можна було здобувати право власності за давністю володіння), *tempus* (тривалість володіння речі безперервно), *possessio*(утримання речі з наміром її збереження собі), *fides*. Законодавством Юстиніана були встановлені строки набуття права власності для рухомого майна – 3 р., нерухомого – 10 р., що пізніше збільшив до 20 р. Рецепційована набувальна давність є й у цивільному законодавстві України, в Цивільному кодексі України чітко зазначено, що «Набуття права власності» є способом виникнення права власності. Строком набуття права власності є подібний до набуття права власності в римському праві, залежності від речей встановлено й строк (нерухомі речі – 10 р., рухомі – 5 р.) В регулюванні інституту набувальної власності відчутне римське право, що стало стержнем при формуванні цивільного законодавства. Проводячи дослідження, можна додати, що відбувалася рецепція римського приватного права, не дивлячись на те, що «скелетом» сучасного цивільного права стало римське право, набувальна давність була рецепційована цивільним законодавством.[6] Починаючи з VII ст. до н.е. – V ст. н.е. в спадщину

могли переходити права та обов'язки, які були в померлого, майно (рухоме, нерухоме). Спадкування має вольовий характер, тобто від нього можна відмовитися, але відповідальність за борги, все ж переходить. Існувало таке поняття, як заповіт, що був в письмовому форматі та здобував юридичну силу після підписання спадкоємцем, це спостерігається й зараз. У разі його відсутності, майно могло переходити в законному порядку, що визначало розшарування в рівних частинах лише кровним родичам. Раніше, якщо небіжчик мав заборгованість спадкоємці його виплачували, в сучасному цивільному праві таке явище теж існує, але проявляється по-іншому, а саме, якщо померлий мав . Римському праві використовували *dominium*, *proprietas*. Усі речі поділяли на манципні (землі, раби, худоба земельні сервітути), неманципні (всі інші речі сімейної власності). Власник має право розпоряджатися своїм майном самостійно, але так, щоб не завдавати шкоду та цим не порушувати права та обов'язки інших. Основні принципи права власності римського права дійшли до нас: право власності є право посідання (власник має фактичне володіння річчю), право користування (власник має право використовувати річ, для отримання особистої користі), право розпорядження (власник міг встановити всі юридичні та фактичні обставини речі). Варто додати, що ці типи права власності римського права «пройшли» крізь століття, і реалізуються в теперішньому цивільному праві. [1 ст. 93-94]

Отож, можна дійти висновку, що рецепція дала змогу засвоїти та застосувати норми римського права та контингентів не лише Європи, але й світу загалом. Цивільне право, що сформувалося на сьогоднішній день, утворилось за допомогою впливу менталітету, звичаїв, традицій, що вносили свої корективи у *Corpus juris civilis*. Під впливом цих чинників та часових проміжків утворилися повноцінне право – цивільне. Всі ці чинники загалом допомогли в проведенні правової акультурації, засвоєння юридичні концепції, поглядів, понять. Безумовно, та правова система не могла дійти до сучасного цивільного права без змін, якби вона не змінювалася, не доповнювалася, тобто не розвивалася під соціально-економічними чинниками, то зараз законодавство не співпадало б зі цивілізаційним світом, мала б значні прогалини. Це є принципово важливим, бо приватне право є стержнем правопорядку. В основу сучасного цивільного права взяли принципи договору, що закріплювали види діяльності, зокрема й підприємницької, не припустимість втручан-

ня у особисте життя , добросовісність, судовий захист цивільних клопотань[4]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Харитонов Є. О. Основи римського приватного права (Посібник для підготовки до іспитів для зайнятих, розумних та допитливих).- Х.: Одиссей, 2013.-352с.

2. Мирза С. С. Основи римського права. Альбом схем:Наочний посібник / С. С. Мирза. – Одеса: ОДУВС, 2014. – 167 с.

3.Підопригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право: підруч./ О. А. Підопригора, Є. О. Харитонов.-3-тє вид. – К.: Юрінком Інтер, 2013.-528с.-Бібліогр.: с. 487-491.

4. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 5 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

5.Навчально-науковий інститут гуманітарних та соціальних наук. Кафедра цивільного та господарського права Конспект лекції дисципліни «Основи римського приватного права» Дніпро 2020. <https://cgp.nmu.org.ua/ua/doc/indiv.pdf>

6.Сурай Д. Ю. Рецепція інституту набувальної давності у цивільному праві України <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1300/1/%D0%A0%D0%95%D0%A6%D0%95%D0%9F%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%86%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A2%D0%A3%D0%A2%D0%A3%20%D0%9D%D0%90%D0%91%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87%20%D0%94%D0%90%D0%92%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86.pdf>

Шевелева Кристина – студентка 3 курсу
ФААД Національного університету «Одеська
юридична академія»; науковий керівник –
доц. Галупова Л. І.

ВИКОРИСТАННЯ ЗОБРАЖЕННЯ СПОРТСМЕНІВ У РЕКЛАМНИХ ІНТЕГРАЦІЯХ

В умовах сучасної ринкової економіки, а також в умовах капіталістичного суспільства, будь-яке підприємство зацікавлене в тому, аби існував значний попит на його продукцію. Для цього використовуються різні засоби впливу на споживача. Основним засобом здійснення такого впливу є реклама.

Спорт є далеко не останньою за рівнем попиту індустрією сучасного бізнесу. Спортивне спорядження, спеціальний одяг, різного роду ігри тощо – усе це споживається як людьми, що займаються спортом професійно, так і просто шанувальниками фізичної культури. Відповідно, на ринку існує значна кількість спортивних брендів, які конкурують один з одним і вдаються до різних способів залучення споживачів до купівлі саме їхніх товарів.

Одним із способів зробити продукцію більш привабливою для покупців є використання в рекламі зображень (образів) відомих людей, зокрема, як в нашому випадку, спортсменів. Це зумовлено тим, що відома особа викликає у споживачів довіру до своєї особистості та відповідно до товару чи послуги, яку вона рекламує. Рекламні договірні відносини зі спортсменами є вигідними для суб'єктів господарювання, адже репутація та імідж спортсмена відображається на продукті, який вони рекламують.

В Україні основні засади створення, використання і розповсюдження реклами врегульовані Законом України «Про рекламу» від 03.07.1996 р. Цей Закон, з-поміж іншого, встановлює певні обмеження щодо реклами. Так, наприклад, встановлені обмеження щодо зображення дітей, лікарів, відомих осіб при рекламі алкоголю, або ж тютюнових виробів [1]. Проте, таких обмежень не встановлено щодо реклами в сфері спорту, тому тут логічним видається звернутися до загальних положень законодавства України.

Для початку необхідно встановити чи є зображення спортсмена об'єктом правової охорони відповідно до положень вітчизняного законодавства.

Згідно п. 9 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р., об'єктами авторського права є, зокрема, фотографічні твори. Часто в рекламі використовують саме фотографії спортсменів, проте реклама може набувати і інших форм.

Науковець О. Ю. Лавренюк до об'єктів правової охорони відносить імідж спортсмена як такий [3, с. 101-102]. На нашу думку, таке припущення видається дійсно доречним, адже як сам імідж впливає на попит товару чи послуги, так і продукція, яку рекламує спортсмен може впливати на його репутацію. фотографія або відео чи будь-яка інша форма реклами, що використовує такий імідж, є скоріше формою вираження останнього, аніж власне об'єктом його правової охо-

рони. Це пояснюється також тим, що часто саме фотографії ставали причиною подання позовів до судових інстанцій з боку відомих осіб, оскільки перші порушували імідж останніх [3, с. 104]. Дана пропозиція також підтверджується положеннями Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р., в якому наявна згадка про «інші твори»; тобто, список об'єктів авторського права не є вичерпним.

Якщо ж продовжувати розглядати зображення саме в контексті фотографій, то необхідно розібратись чи підлягають фотографії спортсменів правовій охороні.

Керуючись положеннями Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р., можна зробити висновок, що правовій охороні підлягає не будь-яка фотографія, а лише та, яка є оригінальною. Тобто, вона є результатом інтелектуальної, творчої діяльності автора, що відображає його індивідуальність [3, с. 102].

Тут доречно також звернутись до ст. 308 Цивільного кодексу України, яка передбачає, що фотографія фізичної особи не може бути використана без її згоди. Тобто, якщо бізнес при рекламі своєї продукції збирається використовувати зображення спортсмена – йому необхідно отримати згоду останнього на взаємних умовах. Дана стаття також передбачає законний інтерес особи в отриманні гонорару за позування/використання її зображення.

Крім того, підприємство може у своїй рекламі використовувати фотографії спортсменів, які були зроблені іншими авторами. В такому випадку особа має отримати дозвіл на використання фотографії із зображенням спортсмена у особи, яка є правовласником на даний фотографічний твір.

Отже, використання зображення спортсменів у рекламі, а також рекламних інтеграціях як форми реклами, має здійснюватися за згодою особи спортсмена, а у випадках, коли таке зображення було створене певним автором, то ще і за згодою даного автора.

Таким чином, спортивне право тісно пов'язане із правом інтелектуальної та іміджевими правами спортсменів та спортивних клубів. А рекламні відносини за участю суб'єктів спортивного права потребують детального регулювання в законодавчих актах та угодах про надання рекламних послуг задля запобігання зловживанням та порушенням прав інтелектуальної власності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про рекламу : Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 39. С. 181.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n163> (дата звернення: 26.10.2023).
3. Лавренюк О. Ю. Деякі правові аспекти використання образу (іміджу) спортсмена. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. № 1. С. 98-111.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. С. 356.

Наукове видання

ЦИВІЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СПОРТИВНОГО ПРАВА

Матеріали Круглого столу

Одеса, 28 жовтня 2023 року

Електронне видання

За загальною редакцією
*доктора юридичних наук, професора Є. Харитонова,
доктора юридичних наук, професора І. Давидової,
кандидата юридичних наук, доцента М. Ткалича*

Дизайн обкладинки – *Мілана Зубенко*,
незалежний дизайнер, Україна; всі права захищені

Зам. № 2312-22.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
e-mail: fenix-izd@ukr.net